HOLMS EXCERPTER

Av Rune Nilo

»Den 16 januari 1940 lade Teodor Holm sitt gamla huvud till vila efter en osedvanligt lång och av sällsynt kallelsetrohet fylld arbetsdag.»

Så hette det i en minnesruna i Svensk Trafiktidning och när man nu med litet perspektiv försöker bilda sig en uppfattning om människan Teodor Holm och hans verk så tror man gärna att omdömet var i högsta grad berättigat.

Sålunda skriver Nils Forssell i sitt verk »Svenska Postverkets Historia» som gavs ut i samband med 300-årsjubiléet 1936 om Holm:

Postmästare Teodor Holm

»Såsom Postverkets historieskrivare framstår postmästaren Teodor Holm (f. 1855). Frånsett en mängd speciella undersökningar har Holm dels tecknat Postverkets tidigare utveckling i ett verk om 9 band, omfattande tiden 1620–1718 (Sveriges allmänna postväsen. Ett försök till svensk posthistoria. 1906–1929), dels verkställt och redigerat en märklig serie avskrifter av postala handlingar, som förvaras i spridda samlingar inom riksarkivet och som sålunda ställts till forskningens förfogande. Minutiös noggrannhet, intim sakkännedom och självuppoffrande hängivenhet åt den historiska uppgiften adla samfällt denne flärdfrie forskares verk.»

Det är alltså dessa avskrifter som kallas Holms excerpter och som uppgår till det imponerade antalet av över 70 000!

Norsk postforskare inspirerade

Hur kom då »den gamle postmästaren med den blygsamma tillbakadragenhet som är ett av hans mest vinnande karaktärsdrag» – som Svenska Dagbladet uttryckte det i en intervju 1920 – att ägna sig åt dessa postala arkivstudier?

»Ja», blev svaret i samma intervju, »det berodde egentligen på en rad tillfälligheter. Saken var den, att jag på 90-talet med statsunderstöd gjorde en postal studieresa till Norge och därvid bland andra norska kolleger även sammanträffade med postexpeditör Hans Berrum, det norska postverkets historieskrivare. Berrum kom några år senare till Stockholm för att i riksarkivet verkställa en del forskningar rörande Norges postförbindelser med Danmark genom Sverige. Under sin Stockholmsvistelse träffades vi, och han fäste därvid min uppmärksamhet på att det uppe i arkivet funnos en del handlingar, som säkerligen skulle intressera även mig. Jag följde tacksamt anvisningen, läste och begrep till en början ingenting, ty det stötte alla förutfattade meningar för huvudet. Svenska postverket hade ju inrättats 1636 och här funnos svenska posthandlingar från 1620-talet.

Så kom emellertid Holm så småningom underfund med att det svenska postväsendet kan räkna sina anor tillbaka redan från den 28 juli 1620 och alltså är Nordens äldsta. Han hade nu fått blodad tand och började ivrigt rota i arkivets postala handlingar, som då ännu ej voro ordnade, vilket de emellertid senare blivit.

Danmarks och Norges posthistoria var då redan till stor del skriven, medan ännu ingen brytt sig om att på allvar taga itu med den svenska. Jag beslöt då att göra ett försök.»

Enligt tidningen var det med stöd av vissa dokument ur de Oxenstiernska arkivalierna som Holm kunnat bevisa, att svenska staten mot viss avgift ombesörjt postbefordring av brev åtminstone från den 28 juli 1620.

Avslutningen av intervjun må också citeras eftersom den ger en fingervisning åt den som är tillräckligt intresserad för att kanske praktiskt benytta sig av Holms livsverk:

»Det har anmärkts på Holms historieskrivning, att han tager med myck-

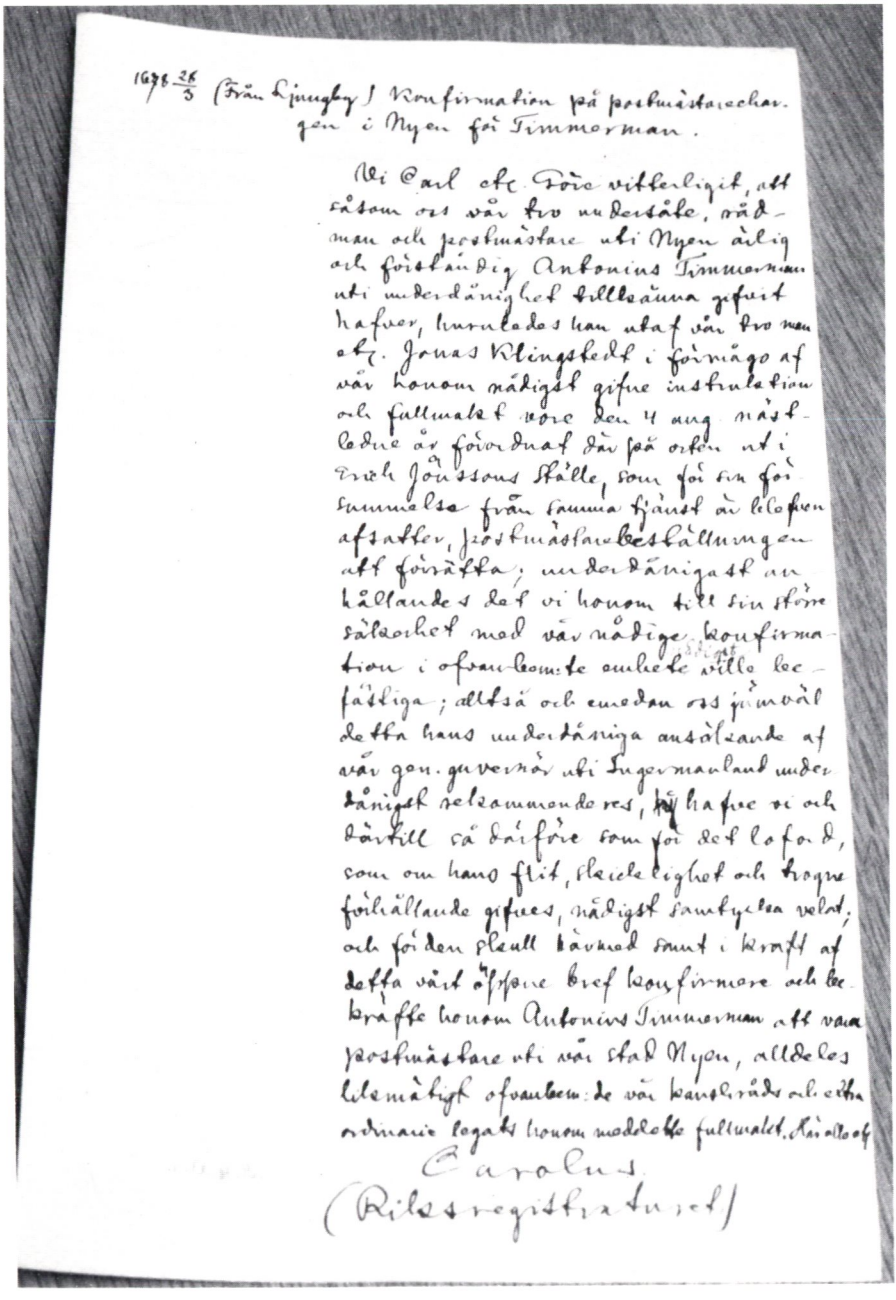

Tack vare Teodor Holm kan vem som helst ta del av till och med 300 år gamla skrivelser, som denna postmästarutnämning i Nyen vilken stad grundades 1632 och numera heter Leningrad.

et som strängt taget icke hör till Postverkets historia. Holm försvarar sig emellertid med, att hans syfte icke blott är att skildra det rent postala arbetets utveckling, utan även lämna kulturhistoriska bilder, ägnade att belysa det liv under arbete och vila, som svunna postmannagenerationer förde. Alla torde också vara ense om att det arbete som Holm utfört såsom materialsamlare är av utomordentlig betydelse såväl för nuvarande som kommande tiders postala historieforskning.»

Fyra grupper skrivna historiekällor

Hur arbetade då Holm? I en intervju i ett nummer av Svensk Trafiktidning från 1933 skildrades verksamheten på följande sätt i och med att Holm vid 78 års ålder inte längre hade forskningen som officiellt uppdrag:

»Uppdraget har nu löpt ut, och hr Holm kan på allvar draga sig tillbaka till välförtjänt otium. Han kan, *men han gör det icke. Hans arbete hos Postverket är slut, men han fortsätter sitt arbete* för *Postverket, fortsätter med oförminskad iver. Det är det intryck vi få, då vi på nyåret finna honom på hans gamla plats bland folianter i arkivet.*

Vi skona ej den gamle forskaren för en intervju och få erfara en del om hans hittills utförda arbeten.

Det är fyra grupper skrivna historiekällor, som jag sysslat med, säger hr Holm och lämnar oss följande lilla förteckning:

1) Kungl. Brev m m i förvar hos generalpoststyrelsen, omfattande viktigare handlingar från åren 1678—1859.

2) Generalpoststyrelsens registratur fram till år 1836.

3) 35 band Postkamrerarens handlingar, sammanförda 1700-talsskrivelser.

4) Postala handlingar i förvar hos riksarkivet.

Alla uppgifter av historiskt värde, som han funnit i dessa källor, äro förda på kortregister, tillgängligt i generalpoststyrelsens arkiv. Det är ett imponerande antal kort, som rymmas i de bekvämt transportabla skåpen, icke mindre än 22 464 visade de sig vara, då de i december räknades.

I detta kortregister kan forskaren av i dag bekvämt finna uppgift om snart sagt alla postalt historiska dokument. Och icke nog därmed. Dokumenten själva finnas inom räckhåll. Först och främst hava alla de, som tillhöra de 3 första grupperna i samband med herr Holms forskararbete blivit mönstergillt tillvaratagna och ordnade. Men även de, som tillhöra gruppen 4, finnas, tack vara hr Holms arbete, till hands inom generalpoststyrelsens arkiv, i det att desamma så långt hr Holm medhunnit ord för ord avskrivits.

Detta jättearbete har tillgått så att hr Holm i riksarkivet tagit stenografiska kopior av vederbörliga handlingar och sedan ställt dessa till Postverkets förfogande och övervakat stenogrammens överförande i vanlig skrift. Detta senare arbete, som f n sysselsätter 2 personer med full dagstjänstgöring, är långt ifrån slutfört. Herr Holm har gjort 52 100 stenogram,

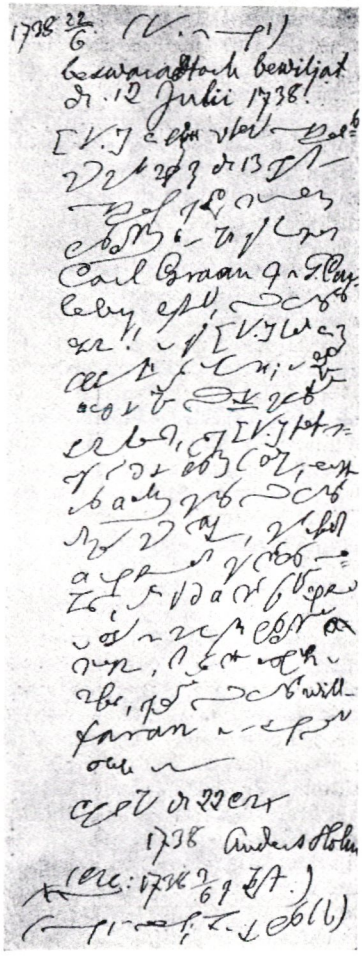

I föregående spalt:

Prov på ett av hr Holms stenogram, som i utskrift återfinnes här nedan.

1738 22/6.

(Tit till öpd.)
beswaradt och bewiljat dn. 12 Julli 1738.

(Tit.) ombeder underteeknad ödmjukels*t* mig måtte enligt min dn 13 april i ödmjukhet afsända ansökning postförvaltningen här i staden efter tullnären Carl Graan som till G. Carleby boflyttat, höggunstigast förgynnas, och efter (Tit.) torde om min capacité vara okunnig; så försändes härhos denna stads högt*de* magistrats promotorial, hvaraf (Tit.) täcktes inhämta att jag denna beställning kan förestå, skolandes såframt förrättningen medelst höggunstig fullmakt mig anförtros, mitt reversal för uppbörden med aldra första öv*e*rskickas, utom det jag för andra kvartalets uppbörd och framgent tills någon viss postförvaltare anordnas, vill vara alldeles responsabel och ansvarig, afvaktar höggunstig wollfaran i djup vördnad framhärdar o. s. v.
Jacobstad dn 22 junii 1738.
Anders Holm.

(Bilaga: 1738 3/6 af Strandell)
(Öpds arkiv; Skr. från postkontor)

---

efter honom, och ej endast visat vägen utan även, i ordens bästa mening, berett och jämnat deras väg.
Jln.

motsvarande c:a 60 hyllmeter handlingar i riksarkivet, och av dessa stenogram äro ungefär hälften i dag avskrivna och prydligt ordnade i 95 kartonger om c:a 1/2 ris folioark i varje.»

En vänlig tomtefar med en tjuvpojksglimt i ögat

Vid mer än ett tillfälle liknas Teodor Holm vid en tomte. I den här i inledningen omnämnda minnesrunan hette det sålunda vidare om honom:

»Det var en sfär av harmoni och godhet kring den gamle postmästaren, en solskensnatur, som väl knappast hade några ovänner. Det känns underligt att veta, att man ej mer skall få se den lilla satta gestalten i grå vadmanskavaj, liksom en vänlig tomtefar med en tjuvpojksglimt i ögat kila

ned från Söders höjder djupt föraktande spårvagnar och andra nutida fortskaffningsmedel.»

I en recension i Stockholms-Tidningen 1928 hette det om bl a hans då delvis utgivna verk »Sveriges allmänna postväsen»:

»Det är en massiv skildring från karolinsk tid, snarast en materialsamling. Notiserna flöda om postcheferna och deras underordnade, livet i de torftiga kontoren, mödan på de snöyrda vägarna. Överpostdirektören hade en ståtlig titel. Men han var i realiteten en ganska underordnad tjänsteman i kanslikollegium utan självständig hushållning för sitt verk. Kassan lydde under annan central myndighet. De sega konflikter, som denna primitiva uppdelning medförde, funno riklig motsvarighet i landsorten. Byråkrater, slottsherrar och allmänhet tävlade där om att hundsvottera de stackars postmästarna, som endast genom bisysslor och borgerlig näring kunde hålla livet uppe. Oavlåtligt påkallades höga överhetens skydd för postens ostörda och omedelbara befordran med de ridande buden, som på långt håll stötte i hornen för att bebåda sin ankomst. De självtagna lokala principalerna krävde, att posten avgick först när de blevo färdiga med sina brev. Vid opposition vankades trug och hotelser, hemfridsbrott och bastionerande, som om fienden vore i staden.

I fråga om postbönderna, de ridande buden, stodo ofta lön och arbete i så dålig proportion till varandra, att det tidvis och på sina håll var för de styrande omöjligt uppdriva någon, som ville åta sig denna tjänst. Dessa bönder eftersatte hemarbetet, pressades av utskylderna och hotades med vatten och bröd på Nyköpings torn. Vid den nattliga postföringen genom det befästa och tillslutna Halmstad fingo de stelfrusna brevdragarna invänta väskans transport över de vattenfyllda gravarna i några eländiga hyddor. Men även dessa brändes i kriget med danskarna. Postjakten till Pommern måste bestyckas och kontoren på tyska kusten förses med skansar.

Man erinras oupphörligt, att perioden 1698–1718 efter Jeremias ord var full av svärd, hunger och pest. Men här som annars får man väl besinna, att det är klagomålen och missförhållandena, som i första hand fylla arkiven. Hälsan tiger still. Med sina både ljusare och mörkare sidor blir det en ytterst rikhaltig kulturell miljö, som författaren bjuder. Hem och yrken, seder och personligheter voro grova, enkla och stridiga. Men de härdades av plikten och uppehöllo verket, tills fredens solsken på nytt lyste. Författaren har icke i denna del avsett någon metodisk genomarbetning av sitt stoff från tekniska och ekonomiska synpunkter under jämförelser med utvecklingen i övrigt. Men för övervakarens och ordnarens roll har han långt in i ålderns dar haft tomtens nästan övernaturliga förutsättningar. Må han och arkivet blomstra!»

Men även en tomte kan någon gång åtminstone mulna till. Om ett sådant tillfälle berättar förre postmuseichefen P G Heurgren:

»Holm var frisk och spänstig och alltid glad och vänlig. Träffade man

honom ville han gärna berätta en rolig och oförarglig historia, som man kanske flera gånger tidigare hört av honom. En gång blev han grundligt lurad av ett arkivråd i riksarkivet. Denne påstod nämligen för Holm, att han i Vatikanarkivet i Rom funnit en akt, i vilken omtalades, att det redan på 1200-talet fanns en slags postanstalt i Stockholm. Holm trodde det, jag kan ej säga annat än dumma skämtet, och skrev om den uppdiktade medeltida postanstalten i Svensk Trafiktidning och från den återgavs historien i tidningar både i Sverige och utlandet. När sanningen blev klar för Holm, blev han både ond och ledsen, fast mest det senare.»

Välkommen, forskare!

Vid Holms död fanns det »en ansenlig mängd stenogram kvar för att avskrivas» medan kortregistret kom att omfatta 30 000 kort. Genom hel-

Börje Nilsson på Postens centralförvaltnings arkiv- och förlagstjänst med en av de 156 lådorna som innehåller de över 70 000 excerpterna.

Olika dagstidningar publicerade i början av detta året excerpter med anknytning till deras trakter.

hjärtade insatser av främst Ernst Grape och Agnar Michal har dock hans livsverk fullständigats.

Holms excerpter förvaras nu hos arkiv- och förlagstjänst på Postverkets centralförvaltning medan övriga handlingar från tiden före 1850 har överlämnats till riksarkivet.

För lekmannen är det dock excerpterna som är av störst intresse då de kan läsas och förstås av envar. Du som är intresserad både av posthistoria och av hur våra förfäder levde på främst 1600- och 1700-talen är välkom-

men att ta del av dessa. Tag kontakt med Börje Nilsson på arkiv- och förlagstjänst så får du veta detaljer om hur du kan benytta dig av Holms livsverk. Det finns i lokaliteterna ett par »forskarrum» där du i lugn och ro kan studera och kopiera excerpter om t ex din hemtrakt i gångna tider.

Holms excerpter innefattar de mest skilda ämnesområden som framgår av följande exempel.

Brevdragare

1535 4/1

I bref till anförarne vid de svenska trupperna i Skåne och Halland att de skulle befordra ett Kon:s bref till hertig Kristian med »en myndig karl — — — som kunde något uträtta med munnen och forfara granneliga all ärender, thy hwad är thet värt at mann szender en flokot liuszekysta ther han kan intit forstår sig på någon deel utan later liuga sig full».

Brevbefordran

1545 25/5

25/5 1545 skickade Kon. till Göstaf Olsson ett bref till drottning Maria i Nederländerne med befallning att det skulle öfversändas med första fartyg »med ett visst troget och förståndigt bud», att det vore högst angeläget och att svar fordrades tillbaka. Emellertid lämnades brefvet i Antwerpen till drottningens hofmarskalk och svar afhördes ej.

5/9 s. å. klagar Kon. i bref till Göstaf Olsson öfver att budet ej »för en ringa väg och täring» lämnat det i drottningens egna händer. G. O. skulle ordna om, att, om något fartyg i höst ginge till Nederländerne, någon skickades med som själf droge till drottningen och fordrade svar.

Brevvisares utskyldsförskoning

Wår gunsth tilförende.

1600 14/1

Wij lathe tigh weete Erich Jaenszon thet brefwisere och Cronones Undersåthere ifrå Ekeröö wedh Ålandh hafwe oss i Underdånigheet lathit besöckt och ödmiukeligen begäret thet the motte blifwa förskonede medh the twåå marck Penningar som nu utaf dem fordras; så hafwe wi i nåder deres ödmjuka begäran nådigst ansedt och gunsteligen tillathit, at the någe therifrå liizeder blifwa. Thu skall fördenskuldh dhem ther med icke uthi någre måtto plaga och kräfia. Der rette tigh effter. Af Stockholm den 14 Januarij Åhr 1600

Carolus

Hur blir det efter Lützen?

Till Salvium

1632 8/12

Vår vänlige hälsan te Gode vän h. Salvium vi vele Eder vänligen icke förhålla, hurusom vi det Gud bättre hafve förstått de bedröfvelige tidender om den sorglige händelse som sig med H. K. M:ts egen höge konungslige person skall hafva tilldragit. Och emedan vi ej specialiter kunne förnimma huru allt skall vara aflupet. Hvarföre begära vi vänligen att I på det högsta vele låta Eder vara anlägit till att penetrera uti alla consilia och actiones som härutaf kunne dependera och förelöpa; i synnerhet hvad väre armeen sig företaga, huru de evangeliske furstarne sig anställa och i hvad postur fienden sig sätter. Hvilket I med mera skrifvärdigt oss så ordinarie som extra ordinarie oansedt något däruppå skulle spenderas intet vele försumma per posta att advisera. Eljest hvad I oss nu hafve tillskrifvit, så skall med nästa post däruppå svarat blifva. Och befalle etc.

Postverket grundas

Till Knut Posse om postväsendet.

1636 19/2

Christina etc. Vår ynnerst etc. Efter det herr landshöfding vi för nyttigt och högnödigt befinne att låta upprätta uti alle provincier här i riket ett postväsen, och uti fullmakt gifvit vår tro tjänare Oluf Jönsson att förresa uti landsändarne till att förordna och sätta så i städerne som på hvarje 2 eller högst 3 mil visse poster som alla ifrån oss afgående och till oss ankommande bref, efter honom medgifne postordning till dess hörige ort och ställe förskaffa och fortbringa skole. Så på det han detta så mycket bätter och hastigare må kunna förrätta och i verket ställa hvarföre är vår nådige vilje och befallning att I äre honom till detta verks fortsättande beforderligt, och honom handen räcka uti allt det han Edert assistens behöfva kan. I synnerhet vele vi att I den order ställa det de bönder som vid allmänne vägarne och genstigarne boendes äre och dugeligast vara kunne, måge till postbönder förordnade blifve, hvilkom I och vid deres af oss undfångne frihet strängt handhafva skole, så att dem däremot intet inpass af en eller annan ske och vederfaras må. Detta I sålunda med all flit efterkomma velen.

Lika lydande till alla landshöfdingarne i Sverige.

Postmästaren vill hålla gästgiveri

Till generalguvernören i Ingermanland för postmästaren i Narva Gunnar Nilsson om en plats.

1668 11/11

Carl etc. Vår synnerl. Till oss tro man fältmarskalk och generalguvernör supplicerar landtmätaren och postmästaren i Narva förståndig Gunnar Nilsson, om en plats mellan gatan och hans humlegård på Ivanogorodsidan med underdånig ansökande att där få bygga och hålla fritt gästgifveri med öl

och annat för de resande utan någon afgift. Nu såsom vi hvarken vetta, huru det första står till att mista, ej heller i det andra huruvida staden eller någon annan i denna hans begäran praejudiceras, alltså är vår nådige vilje och befallning, att I uti bägge desse saker Eder informera låten, och så framt hans begäran kan utan någons förfång och nachdel honom koncederas I då honom det förunnen, då vi sedan äre i nåder beredde honom därpå vår nådige ratification meddela: Vi befaller etc.

H. E.

Magnus Gabriel de la Gardie förlänas postväsendet

Till herr rikskansleren gr. Magnus Gabriel de la Gardie om postväsendet. 1673 10/6

Vår synnerlige ynnest. Vi hafve tro man herr rikskansler, af Eder den 6 hujus till oss afgången skrifvelse, som de därhos följande projekter sett hvad åhåga I om postväsendets här i vårt rike redressement dragen, och huru sorgfälligt I det uti sin tillbörlige gång söken att sätta, samt de därvid nu en tid bortåt inritne oredor afskaffa och utur vägen rymma. Hvilket såsom vi befinne till vårt och kronones gagn icke ringa lända, alltså kunne vi icke utan med synnerlig nåde förmärka den flit och nyttiga försorg, som i jämte annor trogen omvårdnad för vårt och rikets välfärd också i detta stycket betygen. Vi hafva för den skulle ofvan bem:te projekter oss låtit föreläsa, och efter de finnas således inrättade att där de tillbörligen efterlefvas och i akt tagas förmodeligen en stor nytta däraf lärer förspörjas, ty hafve vi dem med vår underskrift bekräftat, att de deras fullkomliga vigeur hafva måge och nu ofördröjeligen i verket ställas, viljandes vi därhos Eder härmed i nåd kommitterat hafva generaldirektionen och uppsikten af detta väsendet, som eljes kanslikollegio i gemen tillagd är, enkannerligen och enskildt att antaga och föra, eftersom I så berömligen alla redo till dess redressement Edre tankar och gode förslag hafven oss gifvit vid handen och ännu vidare vid hvarjehanda förefallande lägenheter märka och afse kunnen, hvad i längden anten till fortsättande eller förbättring häraf betarfvas och af nöden vara vill. Hvarföre vi Eder oppdraga och anförtro således härutinnan att disponera, förordna och beställa, som I det till vår och kronones tjänst, respekt, nytta och gagn pröfven bäst och tjänligast vara, så lagandes att tjänsterna med capable personer måge ersättas, som all behörig flit därvid använde, och att de efter förtjänsten och arbetets svårhet med nödigt underhåll af postmedlen blifve försörjde. Hvad som sedan kan öfverskjuta vele vi Eder frie disposition hafva lämnat och hemställt att därmed göra efter Edert behag.

Seendes vi gärna, att det anten nu för tiden stege eller härefter bearbetas kunde till sådant quantum, hvarutaf I någon ergätzlighet kunde hafva uti det mödosamma och besvärliga embetet som Eder åligger och framdeles någon erkläcklig tillväxt däraf spörjas uti vår och kronones inkomster,

såsom vi och våre prædecessores oss det hoppet och förmodan om detta verket alltid gjort hafva; Och vi befalle etc.

Carolus

Pistolduell på Drottninggatan i Stockholm

Högborne grefve etc. M. G. de la Gardie.

1675 10/3

E. ex. kan jag ej underlåta hörsammast att förständiga om de actioner, som i förleden vecka sig tilldragit dels här vid kontoret dels och utom emellan en person benämnd Printz (hvilken är löjtnant under Bergsregementet och därhos oppvaktar hans ex. h. fältmarskalken Gustav Baner för hofmästare) och den nyligen här på kontoret hit intagne postskrifvaren Nils Jacobson, härrörande af detta tillfälle: denna person finner sig med bemälte skrifvare uppå ett gästabud, då ibland annat emellan dem en discours faller om skrifvare- och soldatväsendet, i det löjtnanten vill så parsvadera skrifvaren att kvittera pennan och gifva sig under milicen, hvilket den andre då tämmelig beskedeligen, mot hans förre natur som åtskilliga, hvilka denna discours åhört, berätta, skall hafva velat afböja, den andre icke desto mindre fara temlig importun därmed fort och kommer på sistone så djupt uti denna discours (därtill dricken utan tvifvel mycket lärer hafva contribuerat) att han gifver dem alle samtelige, som därunder sortera en temlig grof och ful titel, den respct och höflighet ej tillåter här med fulla ord att exprimera, hvarpå (som denna skrifvaren berättar och synes af andra omständigheter sanningen vara likmätigt,) han sig ej längre kan i huden hålla, utan bemöter sådana grofva ord med hugg och slag, så att den andre är temmeligen aftorkad vorden. Som han nu fuller hade förmodat, att därpå skulle sökas revenge, har han sig därtill beredd gjort, dock troendes att vara säker i det huset, där han i sin tjänst vore begrepen, blifver han af löjtn. icke desto mindre därstädes öfverfallen nämligen sålunda.: densamme kommer hit på kontoret, och sedan han pro forma efter bref frågat, påminner han honom sista rencontren, och säjer medan han ej vore sinnad att låta den därvid förblifva, ville han göra aftal, på hvad ställe och sätt de denna actionen skulle utföra, visandes ett par kuhlor, hvarmed han sade sig vilja revengera, skrifvaren stiger i sådan mening utanför kontorsdörren i förstugan, hvarest den andre hade ett par kammerater stående på lur och vid han sig minst tilltror, öfverfaller han honom med bastionerande och förföljer honom som blotthändter var och sökte sig upp i huset till mig att retirera, tvänne våningar högt, hvilket oförsvarligt våld och öfverfall, därifrån hvart och ett privat hus, mycket mer att Kongl. postkontor är och bör vara befriat, jag då på färsk gärning sålunda tänkte att bemöta, som billigheten och rättmätig ifver det tillåter, om han sig icke i största hast tillbaka och utur huset hade begifvit. Imedlertid att jag med de tankar omgår mig öfver sådant procedere att besvära, möta desse tvänne hvarannan uppå Drottninggatan, hvarmed de hvarann tillförende hotat, och såsom skrifva-

ren berättat, stiger den andre tillbaka till sin dräng, som har pistolerna under en kappa och för dem till hands, då skrifvaren ej heller sen utan trycker löst, men vid som det första gången klickade och den andre nu stod i position att skjuta, gifver han med den andra pistolen fyr, och menandes att hafva honom träffat, emedan han omkull faller, retirerar han sig uti ett hus, dock, som bäst var, råkade han honom intet; Såsom detta nu fuller af dem temlig groft och dristigt gjort så lämnas allt till en en laglig dom och rannsakning därunder det utan tvifvel lär måste komma; jag allenast vill det E. ex. lärer mig därutinnan nådigst bifalla att jag ej förbi kan bem:te löjt. för det öfvervåld, han här i huset brukat att anklaga och satisfaktion begära, den öfriga deras träta framställandes till sin ort, och hvad näpst den ena med den andra kan hafva meriterat; förhåller det sig sålunda uti allt som skrifvaren berättar, så kan han i detta mål vara någorlunda excuserat, ehuruväl praesumptionen af hans förra lefverne mycket emot honom strider.

– – –

Stockholm den 16 martii 1675.

J. Gustav Beijer

P.S. Emedan E. ex. bref i Jönk. uttagas och sek. Christophori mig försäkrat at intet möjeligt vore att förvänta den tyska posten, affärdas denna gång västgötske posten på ordinarie tid.

Kunglig belöning

1678 1/3

Vi Carl med Guds nåde etc. görom vitterligit, att såsom vi med särdeles nådigt nöje, ihugkomne de långlige, nyttige och redelige tjänster, som borgmästaren i Halmstad, ärlig och förståndig Jacob Broddesson hafver förmedelst postväsendets flitiga och trogne förvaltning betedt oss och Sveriges krono uti 35 års tid, enkannerligen uti de förre trenne danska krigen, då han icke allenast igenom en god och försiktig korrespondence, alltid anskaffat en säker kundskap om fiendens förehafvande och contenance, utan ock a:o 1657, vart den förste, som i denne landsorten, kommet under vädret med, att fienden då tänkte med krig anfalla vårt k. fädernesland och därom all god besked och åtvarning inskickat. Hafvandes han ock då tillika anskaffat till vår och riksens tjänst och tarf, in emot fyra compagnier väl munderade dragoner och det utan någon vår bekostnad och sin vedergällning, som genast under öfverstens och nuvarande generalmajoren Sven Rancks conduite blefve omförde mot fienden till gränstens säkerhet. Hvarföre och fienden tid efter annan vist emot honom stor bitterhet, och omsider hans gård uti Markarij utplundrat, och alldeles uti aska lagt; ty hafver han med all sådant gjort sig så mycket mer värdig till vår K. nåd och någon ergätzlighet i sin ålderdom; för den skull vi också härmed och i kraft af detta vårt öppne bref, skänkom och gifvom honom Jacob Broddesson och hans hustru uti bägges deres lifstid de postpenningar, som vid post-

Namnet Broddesson är ihågkommet i Halmstad.

kontoret i Halmstad nu och framdeles falla kunna hafvandes de makt och anstånd att använda demsamma till deras nytta, utan en eller annans ringaste intrång. Dock skola de vara däremot obligerade att låta förvalta posten, så hädanefter som intill är skedt. Hvilket alle som vederböre, särdeles vårt kammarkollegium, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso, hafve vi detta med egen hand underskrifvet, och vårt K. sekret bekräftat; datum Halmstad den 1 martij 1678.

Carolus
vidj.
Johan Andersson

Postgången Danmark – Norge
Stormäktigste konung allernådigste herre.

1689 12/1

Efter som denne infallne starke frost har gjort passagen öfver Flatstrand till Norie obrukelig för de Danske, att öfverföra de Norske brefven alltså är de, så därföre, som för andra tillstötande olägenheter af deras posts spärrande genom Eders K. M:t provincier illa däran och hafva åtskilliga af ministrarne varit i dessa dagar med mig tillsammans att förena sig om detta postväsendet, hvarom jag med nästa post, efter tiden mig nu för knapp

faller, Eders K. M:t en utförlig och underdånig berättelse göra skall kunnandes jag allenast denne gång Eders K. M:t underdånigst försäkra, att Eders K. M:t lärer erhålla i dess åstundan angående Eders K. M:ts posts frie och obehindrade lopp igenom Danmark ett fullkommeligt nöje. Och som jag märker, de Danske nu mycket om tiden vara att göra, så har jag också, till att taga detta tempo i akt, varit i går öfver at Helsingborg, att tala härom med hans excellentz K. rådet och fältmarskalken grefve Ascheberg, hvilken mig på det fall, att de Danske vid min återkomst i afton gifva mig en skriftelig, och med Eders K. M:ts nådiga vilja och traktaterna alldeles likmätig förklaring om ofvanbem:te post, har med det behörige order, att den Norske post som förr igenom Eders K. M:ts provintzier må passera. Jag förblifver o. s. v.

Elseneur den 12 januari 1689
A B Leijonclo

Postmästaretillsättningar
Torsdagen den 19 novemb. 1691

1691 19/11
Hs Excell: gr: Bengt Oxenstierna
H: kansliråd Bergenhielm
H: extra ord: envoyéen Lillieroth
H: hofråd Palm
H: sekreteraren Åkerhielm

. . .

H. sekret. Åkerhielm förebragte sedan postmästaretjänsten i Vadstena vara ledig, och att därtill vore åtskilliga competitorer, som tullnären därsammastädes och andra. Berättades änkan hafva många barn, och att en student Augustinus Ulfwin, är engagerat med den ena dottren, och gör jämväl ansökning om be:te tjänst hafvandes hs excell: guvernörens gr: Carl Gyllenstiernas föreskrift.

Resolut: Efter bem:te Ulfwin af hs excell: gr: Carl Gyldenstierna blifver rekommenderat, och att man eljest ingen af de andre competitorerna känner, så blifver honom härmed postmästaretjänsten i be:te Vadstena confererat. Därefter nämndes om postmästaretjänsten i Västervik, att den så länge stod vakant. Det sades, att man hade gifvit vaktmästaren på posthuset som däruppå tillförene fått försäkring två månaders dag, att skaffa sig förklaring, öfver en rådstugudom, som för några år sedan öfver honom är fält och förmenas vara honom præjudicierlig. Man måste väl så länge med dispositionen om be:te charge dröja, till dess förenämnde termin är expirerat, som snart lärer ske.

. . .

(Kanslikoll. prot. fol. 520 resp. 524)

Högtärade älsklige K. Moder.

1693 1/6

Min högt ärade k. moder kan jag nu med detta här tillfälle, som jag nu Gudi ske lof haver, icke låtta förbigå, med mindre jag Eder k. moder nu om mitt tillstånd och leverne låtter distincte veta, till det första så är det mig bedröveligt att jag nu så fjärran är ifrån min k. moder, bröder, släkt och förvanter, och uti så fjärran land ifrån eder, och inte kan någon skrivelse ifrån eder bekomma för allt jag haver skrivit till eder många gånger, och däruppå intet svar kunnat bekomma uthan allenast ett bref uti Engelland, vidare så låter jag eder också veta om min hitkomst här uti detta landet, att när såsom jag var uti London, och var sinnader till att resa hem uti Sverige i mitt fädernesland igen och hade gått uti skolan dher lärt dher dhet engelska språket och både lärt skriva och läsa och uti räknekonsten väl befaren, och såsom jag säger var till att resa hem, då var jag bortstulen och emot min vilja förder uti Amerika i Västindien i Virginia: och när jag kom dit så var jag bortsålder såsom ett kreatur, som varder fört till marknads, och var således bortsålder till ett arbete och uti mäkta slaveri för Femm samfällte år, så att mitt arbete var outsäjeligt, extra Ordinary hett var det om dagen om sommaren, och mitt arbete var mest om vintern till att röja upp land och skogens vederläggande och gjort helt till reds till att planta Tobacco och den indianska säden om sommaren, och en mäkta hård mästare så hade jag, men Gudi vare lof ära och pris jag haver nu alltsammans det övervunnit och när jag hade troligen tjänat ut min tid, så fick jag accidently höra att där voro swenskar uti Delaware River uti pennsellvenia, vilket fordom var kallat dher utj det svenska regementet, Nya Swerige såsom jag säger så företog jag mig den besvärsamma resan som var vid fyra hundrade milar, och när jag kom dit så fingo jag se där de gamla svenska, och där de undfägne mig hel vänligen, och när såsom jag hade varit där vid pass ett år och ett halft, så behagade det Gud således att skicka och beskära mig en dygderik hustru vid namn Maria Hendricksdotter och jag var gifter med henne anno 1685 den 27 decemb: hwem med Gud haver täckts till att beskära mig med tre barn, hwilket äre alla döttrar, och nu är också havande med det fjärde barnet, Gud allsmäktig give henne en god förlossning, min handel och vandel är, först så är jag föreläsare här uti den ena svenska församlingen och betjänar henne för nu hava vi inga präster här uti landet för de äro alla döde, så betjänar jag församlingen uti kyrkan med läsande och Guds ords förklarande, för jag haver en svensk postilla, och med psalmers sjungande, och haver således betjänt den församlingen nu uppå det fjärde året, och därtill med haver jag tvenne plantatier som jag köpt haver och uppå den ena så bor jag och plöjer och sår, och sår allehanda slags säd om året, och jag haver också boskap för mitt hushålds behof, och lever Gudi ske lof så att jag och de mina vi hava ingen nöd, min högt ärade k. moder lätt mig också få höra utaf eder och mina k. bröder om de äro uti

livet eller icke och huruledes de fara, Gud han vet min sorg, att jag såsom inte kan få höra ifrån eder det skulle göra mig hjärteligen glad utaf hjärtat, och haver varit min högsta åstundan förr än jag dö skulle att jag måtte få höra om Edert goda tillstånd, vi här uti detta landet havom nu ett gudeligt förehavande vi som äre svenska vi hava undfångit bref uti vårt land här utaf vår konung uti Sverige att han vill uppå vår skrivelse och försäkring tillskicka oss präster och svenska böcker, vilket vi hava stor mangel uppå, och de hava ingen ibland sig utom mig till att skriva för dem, vilket jag också fliteligen gjort haver och jag också beder min älsklige k. moder det I viljen täckas och sända mig en bibel hit och tvenne Manualler, och psalmböcker för jag har icke en utaf min egen, och om I så täcks så kunde I dem sända hit, det är först med någon säker person sända dem till Göteborg till H.K. M:ts trotjänare och postmästare Johan Thellin benämnd som skall väl skicka mig dem till handa med första lägenheten, k. moder jag är hel förlägen om böcker, k. moder det haver varit min stora bedrövelse här uti landet att jag är så långt ifrån eder, men kan det inte hjälpas, jag låter hälsa mina k. bröder och min k. bror Lorentz Springer och hans hustru och barn hälsar alla goda vänner, släkt och anförvanter och alla som mig och mitt namn känna, min k. hustru och barn låter eder alla samtel. hälsa, och förblivandes alltid eder allerunderdånigste son i döden, datterat uti pensellvenia i Dellavere River den 1 juni 1693

Karell Christopherson Springer

Detta Breef till min Högtährade K. Modher Betta Salina Springer boende uthj och uppå Nårre Mallm mitt förr St Clara Kyrckieport, detta tillhanda.

Vem skall ärva posthemmanet?
(Tit. till Öpd.)

1711 8/4

Såsom under den här i länet grasserande svåra farsoten, ibland andre en stor del av postbönder eller deras hustrur äro bortdöde, så tilldraga sig därigenom hos deras arvingar åtskillige förfrågningar, vilken som närmast bör vara till sådane posthemmans tillträdande igen; såsom till exempel uti östra härad Lösen socken finns ett posthemman Lilltorp benämbd, vid samma hemman är postbondens hustru död, vilken varit 2ne gånger gift, med den förre mannen har hon bebott detta hemman, innan det blev indelt till posthemman, och har med samma sin förrige man köpt besittningsrätten av den förra åboen, med denne senare mannen har hon allenast varit några år gift och med honom inga barn. Nu påstår hennes barn och Erfwingar av förra giftet att de måtte vara närmare att träda till gårdsbruket och vara postförare än änkans nu efterlämnade man, all den stund uti deras föräldrars tid skall hemmanet vara uppbyggt och mycket påkostat, vartill denne senare mannen ingenting skall hulpit eller utlagt. För den skull underställes välborne h. kanslirådets och överdirektörens höggunstige resol: vilken som bör vara närmast att bliva postförare och bruka hemmanet, antingen än-

kans efterlämnade man eller dess barn och arfwingar. Hemmanet är purt Crono som fuller i anseende därtill icke kan gå i arv eller delning, men i anseende till postböndernes privillegier så synes arvingarne hava något skäl efter som postbönderne däruti är tillagt till och med behindrat Marintin av deras hemmans besittande, så länge de försvarligen göra sin tjänst. Hos dem som nu åter igen vilja träda i nytt giftermål å vilken sida det vara må uppkomma även sådane tvister, där stuffader eller stufmoder efterleva, att arvingarne tycka sig vara närmare till att hålla postförningen än främmande folk som de kalla, all den stund deras förfäder sådane hemman av ålder bebott uppbyggt och påkostat, ty avvaktas ock häröver välborne h. kanslirådets höggunstige utlåtelse. Jag förbliver o. s. v.
Karlskrona dn 8 april a:o 1711

Sam. Löfgreen

Fredrikshald
(Tit. till Öpd.)

1718 3/12

Utom det hvad inliggande advis gifver vid handen, har jag ej annat denna gången att berätta, än att efter H. K.M:ts ankomne nådigste ordres artollerie öfverstelöjtnanten Mentzer tillika med allt närvarande dugel. artollerimanskap skall genast marschera härifrån åt Norrige.

Vår armee där sammanstädes begår sig ännu väl: Man väntar dagel. den goda kundskap att H. M:t blefvet mästare öfver Fredrickshall som ankomne resande gifva oss hopp om. Jag framhärdar o. s. v.

Göteborg d. 3 decemb. 1718
Christian Pettersson

Nattvardsgångsbegäran
(Tit. till Öpd.)

1730 15/12

Som ännu ingen liknelse är med K. postjakten härifrån till Stockholm framkomma hvarföre är jag högeligen föranlåten uti djup ödmjukhet anhålla om en nådgunstig permission att få med posten härifrån till instundande högtid fara till Stockholm och därstädes begå Herrans Högvärdiga Nattvard, hvilket på en långlig tid ej skett, skolandes fartyget uti min frånvaro vara uti god säkerhet, afvaktar en nådgunstig bönhöran och resol:n framhärdar med vördnad o. s. v.

Grisslehamn dn 15 december a:o 1730
Haquinus Heijenberg

Murarbete för postmästaren
(Tit. till Öpd.)

1748 16/6

Inför Eders nåde mände jag mig högst beklaga huruledes jag av H.

Rådman Carl Netzelius här i staden, bliver den ena gången för den andra, af stadstjänare och rotmästare budad på dagsverken = timmers = och andre= materialiers framskaffande, till murarbete och mycket mer annat, de i år sig företagit hava, varemot jag återigen, åberopat mig mina uti nåder förunnade privilegier, och finner det han sig med dem ej befatta vill, utan förer mig på rest för det jag ej vill fullfölja hans begär, genom vederbörande stadsbetjänte och pådrift, och som jag befarar det denne rådman Carl Netzelius, innan jag vet något utav, lärer vilja låta panta mig, och således bortsälja min fattiga egendom till detta arbetets förnöjande och betalande, som alldeles strider mot postbetjänternas hägn och beskydd, som även utwisar och ånyo upplagt uti det K. boktryckeriet hos direktören Petter Momma 1741 och till varje postkontor ett exemplar översänt blivit, och befinnes utav detsamma 100 D Smts straff, som sig häremot förbryta; flyr för den skull till Eders nåde med aldra ödmjukaste bön och begäran nådigst täcktes och nådgunstig vara, taga mig under sitt hägn och beskydd, och skriva för mig ett högt brev till det högädle Landshövdingeämbetet uti Nyköping, det Högvälborne H. Greven och Landshövdingen Nils Bonde ville vara så nådgunstig, och genast skriftlig med posten avgiva ordres till denne H. rådman Carl Netzelius, det han ej mig vidare emot mine privilegier måtte sig förbryta, och mig ofreda, uti det som borgaren och bonden vidlåder; bedjandes aldra ödmjukast Eders nåde, täctes lämna mig ett litet ord till svar, att få emot rådman Netzelius emidlertid mig med försvara; varföre Gud i himmelen Eders nåde rikligen välsigne; lever osv. J Wahrenberg

Eskilstuna postkontor d. 16. Junii 1748.

Brevcensur

(Tit. till Öpd)

1751 4/7

K. Landshöfdingeembetet härstädes har igenom en sådan skrifwelse som närlagde afskrifft utwisar, under d. 28 nästledne af mig begiärt, at i den händelse några brefwer wid detta Postkontor til obekante och främmande personer skulle inkomma eller inlefwererade blifwa, jag dem i Landtz Cansliet afgifwa wille, at där i min närwaro öppnas, hwarigenom någon hemlig stämpling til denna stadens skada kunde utrönas: och ehuruwäl sådant tyckes ganska nyttigt wara, samt en slik opmärksamhet, för detta af mig sielf funnits min skyldighet tilhöra; har jag dock bort detta til (tit:s) höggunstige bepröfwande och widare beordrande i största ödmiukhet tilkiänna gifwa. Med diupaste wördnad o. s. v.

Malmö d. 4 juni 1751

L: Carlquist

För sjuk för kyrkobesök

1752 15/5

Effter begiäran, warder härmed intygadt at Herr Postmästaren Jonas

Rulin, under förledne Aprilis månad war beswärad af ohälsa, så at han ock hela den tiden icke förmått komma til Kyrka, at bewista den offentlige gudstiensten. Julita prästgård d. 15 Maii 1752.

Olof And: Sundelius
Kyrkoherde i Julita församl.

Ny postbåt efter skeppbrott
(Tit. till öpd)

1753 29/1

At posten olyckeligen förgicks med man och allt imellan Marstrand och Tiufkihl den 20 sistledne Oktober är wäl (tit.) redan bekant, men at wi undertecknade postförare ock därwid förlorat wår båt och segel til wår stora känning och afsaknad, det torde til äfwentyrs inte wara (tit.) så egenteligen föredragit. Båten fanns wäl effteråt igen, dock sönderslagen af stormen mot klipporne at den alldeles intet til något widare bruk är nyttig och dugelig, men segelen och allt annat dess tilbehör kom aldrig til rätta; och ehuru wi med detta så wådelig. omkomne nödwändigt bör wara försedde til postens ytterligare fortskaffande, som åtminstone intet under 26 à 30 dsmt kan skie, så weta wi likwäl därtil ingen råd och utwäg utan wår alltför stora swårighet, om icke (tit.) nådigt förhiälper oss därtil. Hwad mycken och allehanda olägenhet wi isynnerhet på denna swåra postwägen äro underkastade hela hösten och wintern öfwer, det kan snart intet säjas, åtminstone intet så omständeligen, som det försökes, hwilket skulle blifwa alltför widlyfftigt at uprepa, men at det är (tit.) någorlunda troligt och äfwen af h. Rådman och Postmästaren Darell kunde intygas, det twifla wi inte om. Wi förtrösta alltså til (tit:s) nådiga afseende härpå wid de swaga willkor, som oss förunte äro, för postförningen på denna obeqwäma och farliga wägen, och anhålla fördenskull underdånödmiukeligen at oss nådigst må förunnas ersättning för wår lidna skada, samt at (tit.) lika nådigt täckes tilordna oss 26 à 30 dsmt som til en annan postbåts, segels och tilbehörs återanskaffande nödwändigt behöfwes. I underdånödmiuk förwäntan o. s. v.

Tiufkihls Postgård d. 29 Januari 1753

Jöns Larsson
Anders Månson

Bultande af knytnäfwarne på kontorsdörren
(Tit. till Öpd.)

1753 30/11

Sedan jag tillträdde Postförwaltningen härstädes i början af år 1749, har jag årligen måst kiännas wid den olägenhet, at Stockholms-posten om Tis- och Fredagarne, isynnerhet höst och wår, och då wäglaget warit swårt, sällan förr än kl. 2, 3 och 4 efftermiddagarne hit till postkontoret ankommit, wid hvilken tid de studerande, effter afspisad middagsmåltid, och lediga

ifrån sina lectioner, sig til några hundrade i postkontorsförstufwan församlat, och under det jag warit sysselsatt med postens upbrytande, collationerande och annoterande med mera, utöfwat allehanda wåldsamheter, dels med bultande af knytnäfwarne på kontorsdörren, stampande med fötterne i golfwet och händernes sammanklappande, dels ock med skrikande och gastande, för hwilket buller och oordentligheter skull, jag omöijeligen är i stånd at sköta min syssla med den efftertanke och accuratesse som wederbör; och när jag någon gång öppnar dörren och med höflighet ber dem med sitt oskick innehålla, hafwa de antingen hållit igen den, at den icke gått op, eller har jag blifwit med hånliga och smädefulla ord samt hotelser bemött för det, at jag ej straxt wid postwäskans inkomst uti postkontoret warit i stånd at utgifwa brefwen; förmenandes ock mig egenteligen wara orsaken til postens sena ankomst. När jag åter under sådant buller, änteligen hunnit så wida, at posten blifwit färdig och karta utgifwen, har det många gånger händt, at de tagit kartorne med sig långt ut på gatan, hwarigenom de icke allenast blifwit bortfrifne utan ock kartebräderne esomofftast sönderbruten. Nu til förekommande af allt detta, har jag hos Rectores Magnifici, som under min tid hwar effter annan warit, ständigt anhållit om protection wid mitt embetes förrättande, och at blifwa befredad för slika wåldsamheter, men det har dock ingen med behörig allwarsamhet därwid welat lägga handen widare än nuwarande Rector Magnificus herr Professor Mårten Strömer, som wäl igenom tienlige föreställningar hos hwarie nation sökt förmå dem at därmed afstå, fast sådant ändå inte annat uträttat än at de blifwit långt wärre tilförene. Min ödmiukaste begiäran är fördenskull det täcktes (tit.) wara så nådig, och antingen igenom dess höggunstige promotorial hos Hans Excellence herr Riksrådet och Akademie Kansleren samt herren Riddaren och Kommendören af K. M:t Orden högwälborne Grefwe Carl Erenpreus, så begå, at de studerande kunde med allwarsamhet blifwa tilhåldne, at mig icke widare, och så, som härtils skiett, uti mitt embete ofreda och förolämpa, eller ifall därtil ej något tieneligt medel finnas skulle, foga den efftertryckeliga anstalt, at posten til kl. 10 eller 11 på förenämnde dagar kunde til Upsala anlända, på det jag då, under de studerandes wistande i sina kollegier, kunde i ro och stillhet få förrätta mina embetes sysslor, hwarigenom ock äfwen korrespondenten tilräckelig tid til brefwens beswarande tilskyndades. Posten afgår sällan senare än klockan 10 och 11 om nätterne ifrån Stockholm och således kunde den til förenämnde tid med all beqvämlighet hit framhinna, än skönt wägarne woro som swårast, om postförarne här imellan någorlunda fullgiorde sin skyldighet med accurat postridning. Som nu (tit:s) priswärda omsorg för Postwerkets förbättrande är allom wäl bekant; så gör jag ock mig den ödmiuka förhoppning och säkra tilförsikt, at (tit.) jämwäl härutinnan låter mig wederfaras sin nådiga assistance och efftertryckeliga åtgiärd. hwarmedelst jag, såsom andre embetsmän til min person må i embetet komma at åtniuta säkerhet och saktmodigt

uppförande af dem som sina postbref effterfråga och utfordra. Med oaflåtelig diup wördnad o. s. v.

Uppsala Postkontor den 30 Novemb. 1753
C: S: Krok

Postmästaren gifte sig rikt
(Tit. till Öpd)

1754 9/3

Til allerödmiukaste effterlefnad af Eders Höga Nådes höggunstiga skrifwelse til mig under den 1 dennes som med sista post ankom, hwarutinnan mig anbefalles at med tilförlitlig berättelse inkomma om förre Postmästaren härstädes Peter Rhydells förmögenhet och willkor, får jag berätta, at bemälde Rhydell som lärer wara wed pass 50 år, tient i 14 år undfått under sin tienstetid ett förmöget giffte, som ock nu brukar borgerlig näring, af små kram- och specerie- samt winhandel en Gros, hålles för en af de förmögnare denne stads inwånare. Emot någon recompence af mig har han begiärt afsked. Tiensten war honom mindre angelägen än hans rörelse, som han jämte tiensten sagt sig ej kunna til sin fördele sköta.
Framhärdandes o. s. v.

Lidkiöpings Postkontor den 9de Marti 1754
Andr. L. Sunblad

Bedrövad änka begär pension
(Tit. till Kanslikoll.)

1758 23/5

En diupt sörjande fattig enka, åldrig och siuklig tager härmed den enda utwägen i sin sorg at framträda för (tit.) och anhålla aldra ödmiukast om en nådig hielp.

Min salige man Postdirektören Pettersson, som med sina förmäns höggunstiga omdöme tient K M:t och Kronan inemot 40 år, har ej kunnat lämna mig med mina tre oförsörjde döttrar annat arf än näst Guds wälsignelse wår milda Öfwerhets hierta, såsom den enda enkekassa, i hwilken han insätta kunde. Hade han på sin ålderdom begiert någon pension, så hade (tit:s) händer icke warit tilbundne för en så gammal betient.

Låten, Nådige Herre, Eder höga ynnest icke slockna wid hans lif, utan waren nådigst sorgfällige att befrämia mig til något understöd. Jag har ej annat bewisande skiähl än en nådig föreskrifft från den som är enkors man och faderlösas fader.
Framhärdar o. s. v.

Anna Elisabeth Pettersson
en högt bedröfwad enka

Sanningslöst rykte om den onde
(Tit. till öpd)

1759 17/1

Bewiljat medelst öppen ordre den 25 Jan: 1759.

För (Tit:s) höggunstige bref och resepermission för mig til Jönkiöping, tackar jag aldra ödmiukast; och som (Tit.) nog hafwer sig bekant hwad jag lidit genom denna swåra process så at jag är nästan en Resignerat man: fördenskull anhåller jag aldra ödmiukast (Tit.) täcktes behierta mitt lidande och gifwa mig tilstånd at få resa med posten härifrån til Halmstad och sedan til Jönkiöping, samt hem igen såsom postiljon hwarigenom jag då kunde åtniuta den förmånen at slippa gå til fots; ty mina willkor tillsäger mig icke at leja skiuts. Om höggunstigt bifall uti denna min aldra ödmiukaste begiäran giör jag mig försäkrad, hwarföre jag ock likaledes anhåller om ett höggunstigt swar så tidigt at jag kan wara i Jönkiöping när K. Hofrätten sätter sig som lärer skie den 5te eller 6te Februari.

Istorps kyrka.

Jag fördristar mig nu också något berätta som är besynnerligt och skolat passe en 5 mil härifrån i Marks härad uti Istorp kyrka wid den warande Kyrkoherde och Probst Aureli begrafning kort för jul. Här går ett allmänt rykte både när och fjärran ja ända neder på andra sidan om Halmstad, samt

norr om Göteborg, at då likpredikningen skolat hållas, har något besynnerligit wisat sig i kyrkan, hwaraf folket blifwit förskräckte stormat och welat ut ur kyrkan, hwaraf händt at uti den trängseln, åtskillige blifwit nertrampade och förderfwade, en del sprungit ut genom kyrkofönsteren; det säges at i kyrkan skolat wisat sig rök och eld, at den onda wisat sig der, samt at likkistan warit kastad af båhren, ock båhrklädet sönderrifwit, med mera som berättas, och at äfwen et buller warit i Probstegården under samma tijd. Huruwida nu detta är i sanning kan jag icke weta utan jag berättar detta af ett allmänt rykte. Summa: något besynnerligit har sig tildragit, hwarföre jag eij kan underlåta det (Tit.) tilkiännagifwa, så at ifall (Tit.) skulle finna det nödigt låta K. Wetenskaps Akademien sådant weta; ty torde hända får de sådant weta, finner de nödigt (effter ett allmänt rykte är utkommit) deröfwer anställa en laga rannsakning, på det at om ryktet är ogrundat, må förfalla, och om något är passerat måtte komma i liuset. I öfrigt framhärdar o. s. v.

Kongsbacka d. 17 Januari 1759

C: Fierstedt

(»M. Joan Petri Aurelius, född 28/5 1683 - död d. 25/10 1758. Wid hans begrafning hölls likpredikan öfwer Es. 57: 1, 2 af prost J. Brag. Wid detta tillfälle upstod ett larm bland åhörarne som ropade at läktaren fölle ned. Derom utspreds ett widskepligt och sanningslöst rykte». Göteborgs Stifts Herdaminnen sid. 462.»)

Livstids straffarbete och skampåle för postmästare

1759 27/11

Stormäktigste Allernådigste Konung

Uti de wid Posträtt, samt melerad Rådstufwu och Posträtt rannsakade och dömde, och Eders K.M:ts Kanslirätt underställde brottmål, rörande Postmästaren i Hudikswalls stad Jonas Qvaster, som blifwit ställd under laga tiltal, såwäl för ett af honom i twenne postbönders namn skrifwit falskt qvittens uppå postförarelön, som för några uppå Hudikswalls postkontor förkomne bref, af hwilka twenne med innelagde 10 292 dkpmt blifwit ingifne af Kronofogden Bollin, at til Gefle Landtränteri försändas, och det tredie, hwari 180 dkpmt warit inneslutne, Inspektoren Gewalin tilhört, har Kanslirätten, uppå skiähl som dess fattade och härhos i afskrifft bilagde utslag wisar, ansett det Qvaster, som genom egen bekiännelse är til det första brottet bunden, och ganska mycket beswärad i anseende til de för Kronofogden Bollin förkomne pgr, samt emot dess enständiga nekande med så bindande omständigheter, som för laga bewis gälla, förwunnen at hafwa borttagit de penningar Inspektoren Gewallin i dess bref bortmist, för dessa brott giort sig skyldig til det å hwartdera särskilt, i lag och k. förordningar stadgade swåra straff, men i anseende til den betänkelighet derwid woro, at då egen bekiännelse felar, låta det swåraste straffet gå i fullbordan, har Kanslirätten detsamma i så måtto Leutererat, at Qvaster, så

för det ena som det andra brottet skulle i ena bot afstraffas med tiugosiu par spö, try slag af part, mista embetet och äran, och försändas til Bohus fästning, at derstädes i all sin tid til arbete hållas.

Dock som af åtskillige, dels redan under rannsakningen ställde, dels nyligen yppade måhl, rörande begången otrohet af postbetiäningen wid flere postkontor i Riket, Kanslirätten med bekymmersam åtanka måst förnimma, det slike brott nu på en tid mycket tagit öfwerhand; och både i anseende til Kronones avance af postwäsendet, den allmänna säkerheten, och Bankens kredit, som til en stor del däruppå beror, at bankens sedlar med trygghet må kunna med posten kringsändas, funnit nödwändigheten däraf, at slika brott, då de warda uptäckta så allwarsamt beifras, at allmänheten blifwer öfwertygad om den upmärksamhet och omsorg wederbörande draga om postwäsendets säkerhet, och postbetiäningen tillika afskräckas, at betiäna sig af det lägliga tilfälle de kunna äga at med mindre fara för answar föröfwa otrohet och stöld; alltså och då nu straffet bör afmätas för en otrogen postbetiänt, som icke förrän effter flere års förlopp, genom långwarig och widlyfftig rannsakning blifwit så wida förwunnen, at icke mer än dess egen bekiännelse felar, hemställer Eders K.M:ts nådige godtfinnande Kanslirätten underdånigst, om icke jämte förenämnde straff äfwen för honom kunde utsättas, at han här i staden, och i alla de städer han under wägen til Bohus föres, må på torget stå för påla en timmes tid i halsjärn, med en tafla öfwer hufwudet, hwaråa dess brott är skrifwit; hwilket slags straff, i anseende dertil at det för allmänheten blifwer mera kunnogt, än andra och swårare som i en stad eller landsort gå i fullbordan, skulle giöra mycket intryck hos menigheten, och jämwäl lända andra postbetiente til märkelig skräck och warnagel.

Kanslirätten framhärdar o.s.v.

A: J: v: Höpken Clas Ekeblad
Ed: Carleson M. Benzelstierna Joh: Rosin
Arv: Silfwerschiöld I. L. Ekestubbe I. G. Wallberg
Johan Kinninmundh.

Drabbad av vådeld

1761 16/2

Utdrag af protokollet hållit i allmän Rådstufwa i Skiöfde d. 16 Februari år 1761.

Postmästaren här i staden Herr Peter Darelius anhöll om Magistratens bewis, öfwer det swåra lidande, den, natten imellan d. 11 och 12 September år 1759 denna staden öfwergångne wådelden honom tilskyndat, emedan han skal wara sinnad å högwederbörlig och om någon slags reparation ansökning giöra. Och emedan Magistraten har sig nogsamt bekant, at Herr Postmästaren Darelius som måst til större delen anwända sitt egna arf til inhämtande af nödig grund uti studier jämte andra wettenskaper, samt sin

hustrus fäderne til inkiöp af en bebyggd tomt härstädes, förutan det han giorde en kostsam flyttning, och måste hyra postkontor, sedan elden dess förenämnde bebyggde tomt, utom annat, alldeles i aska lagt, icke til förtigande, dymedelst at han ej utan kiänning 8ta dagar före branden tillträdde organistsysslan. men fick eller får däraf ej niuta någon förmån, då kyrkan och orgelwerket äfwen upbrann, samt församlingen så mycket mindre kan bestå honom den på staten bestådde ringa lönen, som kyrkan är nästan medellös, och församlingen således måst widkiännas nog dryga utgiffter til dess återuprättande; ty har Magistraten ej undgå kunnat, at öfwer allt sådant, bewis genom utdrag af protokollet Herr Postmästaren Darelius meddela, och honom i bästa måtton hos (öpd) Herr Mathias Benzelstierna, til all ynnest rekommendera. År och dag som förr skrifwit står.

På Magistratens wägnar
Pehr A: Löfberg

Bön om hjälp från fånge
(Tit. till öpd.)

1769 14/9

Hos den aldra högste Guden får den störste syndare fly i nödens tid, och om nåd bönfalla, giör mig fördenskull hopp, at (tit.) som allmänt är känd för en nådig herre och stor mennioskowen, icke onådigt uptager, at jag usla, sängliggande fånge, wågar mig, at min nöd (tit.) föredraga, hos hwilken det mest beror at min allerödmiukaste böneskrifft til högloflig. K. KansliKollegium må winna nådig bönhörelse: Nådige Herre, tänk ej på min forna förbrytelse, utan wisa mig nåd och hielp, at jag må blifwa förlossad från min arrest, mina plågor äro nog stora, som med medici och chirurgie intygande styrkes. Och nu tilstundar en kall winter, som blir för swår för en sjuklig man, som jag är, at ligga i ett stort kallt och osundt rum, derest ingen eldning giör til saken. Men hoppas sedan mina plågor mycket måtte lindras, fast jag är och blir en Guds fånge, så länge jag lefwer. Den högste Guden, som behageligit är, at de höga i världen, som makt hafwa, at hielpa de elända, warder wisserligen (tit.) belönandes, om mig nu hielp bewekas, hwarom jag til lifwets slut, aldrig skal återwända den milda Guden af hiertat anropa, som med diupaste wördnad framlefwer. o. s. v.

Georg Hans Löthman

Begäran om understöd
(Tit. till Öpd)

1770 20/6

Wid det beklageliga tillfälle, då posten förleden junii månad blef röfwad, war det wäl icke mer än min skyldighet, at jag flere dagar och nätter, ifrån den stund det blef kunnigt, och til dess missdådarne blefwo ertappade war i ständig rörelse at efftersöka dem, såsom at nämna, lördagen war jag hela dagen med Herr Postkammereraren, då wi foro sjövägen från Skeppsbron

til Blockhustullen, och effter der giorde anstalter, gingo sedan öfwer hela Djurgården och sökte i alla skogsbackar då wi ock fingo rätt på postwäskan som jag bar til Kontoret; natten derpå war jag med mine kammerater i skogen på Djurgården och sökte, äfwen söndagen, måndagen och tisdagen war jag med Herr Kammereraren och en kommendering af Gardist, då wi i ett swårt regnwäder, både natt och dag wandrade genom alla skogstrakter och besökte alla ställen, imellan Dånwiken och Skuru färja samt woro längst inne på Wärmdön, dels sjöwägen och dels landswägen. At jag warit willig och flitig derom lärer Herr Kammereraren som sielf war med kunna lämna mig gunstigt witsord. Jag hoppas ock at Eders Höga Nåde icke kan wara obekant, huru jag med utmärkt flit och willighet wisat och wisar mig i alla de wärf och ärenden mig kan ombetros, hwaröfwer jag wågar åberopa mig Herr Postmästarens och Herrar Kontrollörernes mina närmaste förmäns wittnesbörder. Som jag nu under allt detta niuter ingen lön och mina swaga willkor, samt med hwad omsorg jag som knappast kan uppehålla mig lifwet, är äfwen bekant, så wågar jag at underdånödmiukeligen supplicera, det Eders Höga Nåde täcktes nådigt behierta mina omständigheter, och af ömhet låte tilldela mig något til mitt understöd. Jag kan ock icke obemält lämna, huru som jag af Herr Postkammereraren emottagit penningar och utgifwit effter nedanstående förteckning, hwilka Herren lärer komma at återfå.

Med önskan til Gud och Eders Höga Nådes wäl, uphörer aldrig jag, som med diupaste Zelé til dödsstunden framhärdar.

Eders Höga Nådes o. s. v.

Johan Petter Sundberg

(Endast namnet är skrifvet av Sundberg med alls icke öfvad stil.)

Illaluktande brev

Min allernådigste Herre

1770 ?

Eders K. Höghet tar ej onådigt at jag uppehåller med en liten berättelse som torde falla löjlig. Ekeblad war så god och skref mig ett bref med förra posten, men som han är patron af Mysque så hade han så musquerat sitt bref at först alla brefwen som legat i postwäskan med detsamma, blefwo impesterade så at hela landet utföre de klagade öfwer den odrägeliga lukten som incommoderade större delen; bland andra en gammal hederlig fru af mina grannar; som under 3 dagar måst flytta ur sitt hus, och lämna fönster och dörrar öppna. Detsamma har händt Postmästaren i Söderkiöping som måst låta giöra ny postwäska; och med möda ändå mist Gref Ekeblads ådeur ur sitt hus. Min nådigste Herre; giör mig den nåden och tro, at ingenting i värden öfwergår den ödmiukhet och wördnad med hwilken jag framhärdar til mitt yttersta.

Eders Konglig. Höghets min nådigste Herres
aldra underdånigste tienare
G: Horn

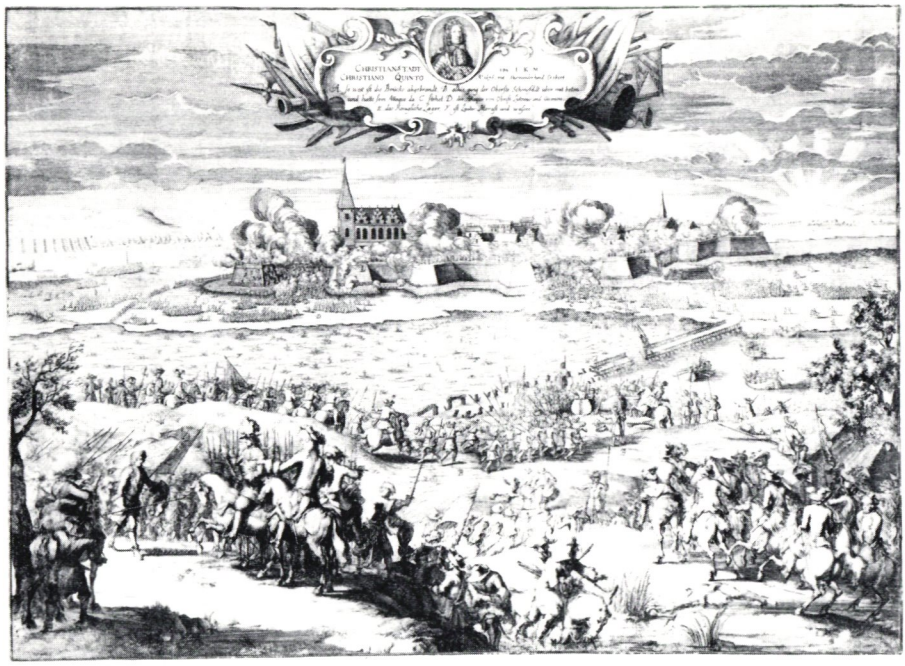

Uppror i Kristianstad
(Tit. till öpd)

1772 16/8

Då den sistl. torsdags förmiddag efter wanligheten anwäntande Kristianstads och Blekingeposten kl. 9 e.m. ännu intet anländt och ingen underrättelse heller inlupit om hwad som kunnat förorsaka dess uteblifwande, sände jag Postkontorsskrifwaren härstädes, H: I: Lundius med extra postskiuts Kristianstadswägen upföre, at inqvirera om orsaken til berörde posts uteblifwande, och då han kom til Lund, fick han derstädes den underrättelse, at i staden Kristianstad wore et upror, hwarigenom den wore inspärrad, så at ingen post derifrån wore at förwänta, med hwilket swar han åter anlände kl. 2 om natten.

Fredagen den 14 hujus, då posten, efter wanligheten, skulle åter affärdas til Kristianstad och Blekingen, gick jag til Generalmajoren och Riddaren v: Biörnmark som under landshöfdingevakansen förestår höfdingeembetet, samt då nyligen war hemkommen från Landskrona, dit han af H.K. Höghet Prins Karl war kallad, med förfrågan om han trodde at någon osäkerhet härimellan och Kristianstad kunde befaras samt om i så fatta omständigheter escort för posten erhållas kunde, eftersom här ingen postiljon är? Hwaruppå wälbemälte H.Generalmajor och Riddare swarade, at i anseende til den underrättelse han i Landskrona erhållit om tilståndet i Kristianstad, wore angelägit at widtaga alla de mått som kunna göra postgången

säker; men escort hade han intet at lämna, utan frågade mig om jag kunde skaffa bref til Blekingen utan at de behöfde passera Kristianstad, hwartil jag swarade, at om något wore af angelägenhet, wille jag så föranstalta, at Blekingposten skildes ifrån Kristianstads vid Wää postgård och den ena sändes intil Kristianstad samt den andra öfwer Tossebro til Sölfwitzborg, hwarmed H.Generalmajoren förklarade sig ganska nöjd: Då posten skulle affärdas, sände jag på landskansliet; men war ej något publikt bref, hwarföre jag både at säkert befordra denna afgående post, och at få närmare underrättelse om den uteblefne, åter afsände min skrifware up mot Kristianstad med extra postskiuts, och Blekingepaketerne, som då bestodo af några få private bref, efter vanligheten. Detta expedierandet lyckades så wäl, at han ej allenast kom lyckeligen fram med posten, utan ock i dag i morgonstunden hit tilbakars, och medförde 2:ne poster ifrån Blekingen; men ingen rad ifrån Kristianstad.

Han hade inga ordres at gå in i Kristianstad utan allenast at inskicka posten från Wää; men då han dit kom och besporde at ingen blef illa handterad beslöt han at följa posten in til staden.

Wid denna ändan af Långebro arbetades på redouter af mer än 3.100 man och wid byen Färlöv war utposter som mottogo Lundius och förde honom midt uppå broen, hwarest han träffade officeraren af browakten, Löjtnanten von Rosen med några andre officerare: Der togs posten ifrån honom och fördes in i staden til Kapitenen och Riddaren af K.M:ts SwärdsOrden Herr Hellickius som både öppnade densamma och hade förut öppnat de sedan d. 11 hujus til Kristiania ankomne poster, utan at postinspektoren får wara närwarande.

Lundius återfordrade då de qwarhåldne posterne, som blef honom lofwat, och hwilka han obrutne undfick.

Han tilläts at åter passera, samt undfick af Löjtnant v. Rosen, det manifest, som skrifwit härjämte i ödmiukhet bifogas. Det tryckta är af H.K.H. Prins Karl utfärdadt, samt på denna stadens torg och i kyrkorne i dag publicerat.

Denne min skrifware H:I: Lundius får jag nu således icke allenast allerödmiukast rekommendera uti nådig åtanka til befordran för sin nit och oförskräckthet, at återskaffa 2:ne poster, som man eljest ansåg förlorade, utan ock förty gifwit sig in i faran: hwarjämte jag ock ödmiukast underställer huru mycket dagtraktamente honom för dessa expeditioner må bestås.

Jag är således numera igenom föregående så underrättad om affärerne, at jag i morgon wågar tilskrifwa Kapiten och Riddaren Hellickius det han wille låta de til Ystad ankomne och widare ankommande posterna ifrån sig affärdas.

Uti förleden natt anlände ifrån Ystad med extra post, dess ordinarie post til Stockholm, Göteborg med flere in= samt utrikes orter, med tilkiännagifwande at sista Stockholms, Blekingens och Kristianstads med tyska och danska posterne, som sistl. d. 13 hujus bort arrivera, ännu intet inkommit,

jämte förfrågan af v: Postmästaren Öhrström huru man i så fatta omständigheter widare skal förhålla sig, hwaruppå jag i morgon skal lämna swar, samt i dag foga de anstalter både wid Jönkiöpings, Halmstads och Helsingborgs Postkontor, at Ystadsposterne sändas på Malmö, och dubbel postgång härimellan och Ystad inrättas, under warande conjunctur, hwilka författningar såsom nu högst nödwändiga, jag gör mig i ödmiukhet förwissad (tit.) med nådigt wälbehag anse täckes. o.s.v.
Malmö Postkont:
d. 16 Aug. 1772

D: G: Gedda

Önskar belöning för postråns uppklarande
(Tit. till öpd)

1779 4/10

Jag har långt för detta bort i ödmiukhet afgifwa underrättelse om rannsakningen och dom öfwer det bekanta poströfweriet, som skedde natten imellan den 6 och 7 sistl. Maij, här wid Linkiöping å kronojägerieparten uppå stora landswägen, hwilken således ock afsades den 23 sistl. Augusti; men som jag wäntat tid efter annan få ifrån domaren hela rannsakningen och domen, at den härjämte bifoga, icke ännu kunnat bekomma, ehuru jag åtskillige gånger igenom skrifwelse derom påmint, så får jag i ödmiukhet berätta, hwad dom blef afsagd på denna grofwa missgärning.

Sedan jag inför extra Tingsrätten å K.M:ts och Kronans wägnar såsom actor ingaf mitt påstående efter den rannsakning och bekiännelse som förelupit, at för detta Postiljon Pihl och Wiberg, hwilka den förra som gifwit anledning och rådt til missgiärningen och den senare föröfwat sielfwa giärningen, både skole *mista högra handen, halshuggas och steglas;* blef af extra Tingsrätten fastställt; Wibergs mor och Pihlens hustru som mindre wållande warit, jämte en trädgårdsmästare wid namn Kåhre, som icke gifwit tilkiänna hwad han wetat, påstod jag ris och spöslitande, blef för hustrurna lindrat til 14 dagars watn och bröd och Kåhre blef frikänd. Denna rannsakning och dom har för en månad sedan afgått til K.Göta Hofrätt at underställas, och är icke än tilbakakommen, eller underrättelse om hwad fastställt blifwit.

(Tit:s) alltid mig bewiste gunst och godhet fördristar jag mig, aldra ödmiukast bönfalla om dess högtgällande föreskrift till H.K.M:t at blifwa hugnad med någon nåd för mitt stora bemödande, omsorg och omtanka at få rätt på detta poströfweriet, eftersom dylikt tilförene blifwit nådigt hugnad. Under Hans Excellence Riksrådets etc. etc. högwälborne Herr Grefwe Falkenbergs wistande härstädes på dess sätesgård Brokind fick jag den nåden berätta, huru och på hwad sätt jag fasttog poströfwaren Wiberg, med hwad försiktighet jag brukade, och huru liten anledning jag hade dertil men lyckelig war at jag träffade på den sannskyldige, hwar före han nådig war och lofwade mig rekommendera til någon belöning för mitt hastiga beslut at

fasttaga honom, i annors händelse twiflar jag mycket, om jag dröjt dermed en halftimma, någonsin detta postrôfweriet kunnat blifwit yppat, ty han war på wägen hade sitt pass påskrifwit at gå til regementet på Sweaborg wid Helsingfors. Skulle emot förmodan jag ingen belöning winna, täckes (tit.) wara nådig emot mig och förhielpa mig få mina utgifne penningar efter härhos beifogad räkning, hwad jag för detta postrôfweriets skull nödgas utgifwa. Om mig anbefalles at öfwersända en ödmiuk relation huru och på hwad sätt jag werkställde detta fasttagande, och huru liten anledning jag dertil hade, skal jag efterkomma, då jag will förmoda mine nådige höga Förmäns behiärtande med en föreskrift til H.K.M:t at få någon belöning som andra tilförene för dylika skyldigheter blifwit bewiljat.
Framhärdar o.s.v.
Linkiöping den 4 October 1779

And: Stierna

Rykte om Finlands överlämnande till Ryssland
(Tit. til öpd)

1784 17/2

Hos (tit.) kan jag icke undgå at i ödmiukhet inberätta ett rykte som nu begynner här uti Finland utbreda sig, ty ehuru ogrundat det i sig sielft må wara och en gissning utan minsta anledning, torde det dock förtiäna någon upmärksamhet, emedan det förordsakar största bekymmer isynnerhet hos de förmögnare och äfwen til någon del utmärker nationens tänkesätt i den politiska wägen.

Man fruktar någon underhandling skola wara å färde imellan H.K.M:t och ryska Kejsarinnan at söndra Finland ifrån swenska Kronan emot aequivalent af Norrige och andel uti tullen i Sundet, men antingen Finland skulle komma at öfwerlämnas til Ryssland eller ock blifwa ett independent furstendöme, derom äro gissningarne olika, dock synes allmänheten snarare sätta någon slags tro til det senare än til det förstnämnde, ehuru man anser bägge händelserne såsom det swåraste öde Finland kunde öfwergå. För ryska wäldet fruktar man såsom för ett slafweri och independencen tror man blifwa af samman påföljd, emedan i det fallet, efter som man här talar, Finland icke blefwe annat än en munsbit, hwilken af Ryssland uppslukades hwad stund som helst sådant kunde falla detsamma i hågen, ty ehuru landet är någorlunda widsträckt och folkökningen uti märkeligt tiltagande, förmenas likwäl det penningeresurser otillräckelige at underhålla ett furstehof med nödige embetsmän och betjäning, långt mindre en armée at göra minsta motstånd emot en mäktig granne. Den garantie som wi uti en sådan händelse, wore små Politici föreställa sig, såwäl af Swerige som flere europeiska makter, tro de icke göra tilfyllest i anseende til belägenheten som är så nära til Ryssland, men deremot skiljer dem ifrån alla andra, så at om det framdeles runne en rysk regent i sinnet at inkräkta landet, sådant

kunde wara werkställt innan någon anstalt til dess räddning af andre potentater hunne widtagas, med åtskilligt mera som med detta ämne framwiskas, och om sådane gissningar få fortfara och winna mera inrymme kunna hafwa den obehageliga werkan at inwånarne blifwa modfällde, försumma sin hushållning och egendomar här förfalla uti wanpris. Det avanceras redan här så wida at både swenske och ryske ministrarne i Köpenhamn, såsom til en början, skola hafwa undfått sine hofs befallning at til danska Hofwet göra proposition om tullafgiftens uti Sundet nedfällande, och ifall sådant af danske ministeren nekades, skulle bägge ministrarne genast begifwa sig derifrån.
Med djup wördnad framhärdar o.s.v.
Abborfors d. 17 Februarii 1784

Sam: Enander

Krigiska postproblem

1788 15/7

Brydd och willrådig, i anseende til flere inträffade händelser, hwarom hwarken uti instruktionen eller de öfrige här wid Postkontoret befintelige författningar, något finnes föreskrifwet, nödgas til (tit:s) nådgunstiga ompröfwande jag i djupaste ödmjukhet öfwerlämna den procedure jag gjort i anseende til postförwaltningen; under den säkra förhoppning, at i händelse jag ock i någon del af okunnighet felat, och i saknad af förordnande, än widare kommer at misstaga mig, sådant icke måtte räknas mig til last, helst jag följt min öfwertygelse.

Sedan någon del af swenska Armén redan inryckt på ryska sidan och det äfwen berättades at broarne imellan gränsen och Fredrikshamn blifwit upbrände, war jag willrådig, huruwida postgången imellan Ryssland och Swerige borde och kunde widare fortsättas. Men då ej någon befallning ankommit om postens uphörande, ansåg jag det icke wara mig tilständigt, at sluta densamma, utan gjorde den til afgående alldeles färdig. Efter wanligheten infant sig ock ryska postiljonen, men wille icke widare befatta sig med postföringen, helst han såsom boende i Pytthis kyrkoby och således ansåg sig numera för swensk undersåte, icke wågade sig i Ryssland af fruktan, at blifwa gripen. Utom dess trodde han, at postförwaltaren i Fredrikshamn icke wille betala honom postföringslega för längre wäg, än til det ställe, der swenska Armén nu ligger, som ofelbart för det närwarande utgör riksgränsen. Men uppå flere föreställningar och försäkran, at jag i alla fall blefwe answarig för postföringsarfwodet, lät han sluteligen öfwertala sig, at för den gången fortskaffa posten. Han kom likwäl ej längre än til Kymmenä gård, der swenska Armén warit twungen at qwarstanna, tils den upbrände broen hunnit blifwa åter upbyggd. Och som der blifwit med wisshet berättat, at de öfrige på wägen derimellan och Fredrikshamn warande broar äfwen woro förstörde, och han således hade blifwit länge uppehållen: så återwände han hemåt, sedan han förut, uppå erhållen tilsä-

gelse, aflämnat postwäskan til H. Herr Öfwerstekammarjunkaren m:m: Baron Armfeldt, som kommenderar trupperne och lofwat låta fortskaffa posten; hwarpå postiljonen åter infant sig och fordrade postföringslega för 2 3/4 mil fram och åter med 24 ss som jag war föranlåten til honom utbetala, helst han wanligen alltid genast af Fredrikshamnske postkontoret fått sin betalning för hwar postföring.

Han afsade sig ock all widare tjenstgöring. Swenska Gränsepostiljon From torde icke heller kunna förmås at föra posten til Fredrikshamn, än mindre postförarne, som utom dess warit rätt mycket beswärade af täta extra poster hela denna tiden.

I händelse derföre några til ryska orterne adresserade bref ännu skulle ankomma, råkar jag i den brydsammaste willrådighet, helst, om ock kommunikationen åter blefwe öppen, postförarne omöjeligen kunna åläggas, at med deras hästar fortskaffa posten en så lång wäg, ryska skjutslegan åter är dubbelt dyrare, än den swenska och ryska Kronan derigenom erhölle postportoinkomsten på swenska Kronans bekostnad.

Posten ifrån Ryssland som redan i går wäntades, är ännu icke ankommen och lärer näppeligen slippa fram; torde hända icke ens blifwit affärdad, hwarföre ock sedan dess ankomst i det längsta blifwit förgäfwes afbidad, jag nu icke längre wågar uppehålla ordinarie posten; helst bref blifwit inlämnade, som föregifwes wara af mycken wikt och angelägenhet, utan blifwer, i anledning af (tit:s) högtwördade skrifwelse af den 26 sistförwikne Juni, angående posternas säkra och skyndesamma befordran m:m: posten nu härifrån affärdad.

(Tit:s) nådgunstige yttrande öfwer alla dessa omständigheter samt förordnande, huru jag under dessa kritiska conjuncturer bör förhålla mig, afwaktas aldra ödmjukast med omgående post, af den som med djupaste wördnad framhärdar o.s.v.

Abborfors Gränsepostkontor den 15 Juli 1788

Carl F: Holm

Ruinerande att vara postbonde

1789 3/8

Högädle H. Postinspektor

Gunstige Herre.

Som wi underskrefne fattiga postbönder och skattedragare, på åtskilliga ställen andragit det kännbara lidande som wi med postföringen blifwer nedtryckt, i anseende til den lilla wedergällning wi derföre undfår, emot den nu för tiden warande penningeförhöjning uti silfwermyntsräkningen med hemmansräntornes utgörande och på flerahanda sätt tilkommande större skatter. Tymedelst hafwa wi årligen wäntat at wår nådiga höga Öfwerhet skulle oss ihågkomma, och meddela oss någon hjälp och tilökning, at wi kunde fortsätta postföringen i det ämne hon bör wara. Den kunde med möda någorlunda bära sig medan hemmansräntorna woro en-

kla, til år 1777, men sedan har den blifwit oss en så tryckande last, at wi större delen har kommit uti armod och fattigdom, så at wi ej är i stånd för at skaffa oss duktige hästar och körredskap, så at posten har sin riktiga gång, utan han blifwer derigenom ofta hindrad, jämte det at här i landet alltid äro ganska swåra och elaka wägar, både winter och sommar. Och på flesta ställen längre distans at färdas, som til exempel wi Åkre postgård har at föra hwarje wecka 4 3/4 mil, och således 247 mil om året, lönen ej mera än 6 Rdr 20 ss 8 rst. Men sedan dess contribution är afdragen 28 ss, så blifwer lönen årligen 5 Rdr 40 ss 8 rst. De postbönderne i nåder förunte friheter, kunde wäl wara i sitt goda wärde enär de som dock ej alltid sker orubbade få dem åtnjuta, men de fleste af dem är af den beskaffenhet at sällan och kanhända i flera åboers besittningstid ej förefalla, såsom i synnerhet kyrkobyggnad, präste= gästgifware= och tingsbyggnader och hwad åter skjutsningsskyldigheten angår, så tyckes den nu för tiden mera tilskynda en fattig skattebonde, som har dryga utlagor at utgöra en särdeles förmån til penningeinkomst, sedan skjutslegan har blifwit förhöjd til 4 och sedan til 8 ss milen. Således kunna mindre postbondefriheten jämte den ringa lönen, ej på långt när utwäga och ersätta den dryga tyngd som postföringen jämnt åtföljer, at förtiga den märkeliga skada och förlust som en postbonde framför andra hemmans åboer, ofta måste wissa tider om året, oundwikeligen widkännas såsom i wåranden och höanden då tjeneligt wäderlek infaller på postdagarne och dessemellan regnaktigt, så wet man at med en post har man förlorat mer än en årsbelöning.

Tymedelst och på sådant sätt hafwa wi blifwit utarme och utmattade, oansedt wi sitta på wåra egna hemman, så har denna tyngslen i postföringen blifwit på oss lagd utom det andra hemmans åboer får widkännas. Ty bönfalla wi allerunderdånödmjukast at wi ifrån postföringen måtte befrias, och förordnas andre hemmans åboer i wårt ställe. Det man ej förmodar sig kunna undandraga, emedan posten är en allmans nytta. Men kan det ej låta sig göra sig at den blifwer lagd på andra åboer, så är wi omöjeligen belåtne med mindre än at wi undfår fyra skillingar milen, och slippa någon contribution deraf gifwa, fast wi ändock ej äro skadeslöse, så får wäl honom widkännas, om det ej blifwer någon annan tilgång för honom. Skulle Postkassan ej hafwa medel inne til at bestå denna hjälp, eller tillåta denna tilökning, anhålla wi i djupaste ödmjukhet, at då genom landsjämnad njuta fyllnad och ersättning, på sätt som med andra kronoskjutsar före hålles, hellre än at wi ensam skulle blifwa ruinerad. Får wi ej något swar härom til nästkommande nyår 1790, så äro wi nödsakade, at genast lämna posten ifrån oss, uti kronobetjeningens händer, den första postdag som då infaller, at med honom besörja och fortskaffa til dess widare härom blifwer anstaltat.

Wi anhålla härmedelst allerunderdånödmjukast at Herr Inspektorn täckes denna wår tanka och i så wäl lämpat utförande, i sin rätta form upsätta och til högwederbörande insända med första möjelighet, då wi ödmjukast

swar anhålles, om icke kronobetjäningen denna tyngden får widkännas. Det wi med djupaste wördnad framhärda Herr Inspektorns underdånödmjukaste tjänare samtelige postbönder emellan Frösön och Sundswall. Efter gjord anmodan jämte för egen del upsatt af Jöns Olofsson i Åkre

(20 underskrifter)

Ohörbar hämnd

(Tit. til öpd)

1790 28/10

Hos Eder höga Nåde finner jag mig föranlåten, at uti allerdiupaste ödmiukhet anmäla, huruledes jag nästl. måndag den 25 dennes blifwit af Häradsskrifwaren Nyman (som conjunctim med Kronobefallningsman Egelström niuter fribrefsrättighet) på ett både emot allmänna och enskilda säkerheten owärdigt sätt bemött, för det jag om söndagen förut wägrat at emottaga och befordra 3:ne stycken paketer, under det jag war occuperad med Karlstads och Filipstadsposternes öppnande och kollationerande.

Som bemälte fribrefspaketer woro adresserade til Länsbokhållaren Lundstedt i Karlstad, och af sådan storlek, at de ej kunde afwägas med postkontorets wikter, hade afsändarens skyldighet så mycket mera fordrat at hafwa inlefwererat dem förut lördagsaftonen; men det oaktadt har bemälte häradsskrifware öfwerfallit mig på mitt embetsrum, med de swåraste injurier och grofwa hotelser at göra mig olyckelig, och då jag til undwikande af wåldsamheter påkallade ett wittne, retirerade han sig utanför fönstret, och swalkade sin hämnd på mig utan at jag kunde höra orden.

Ehuru jag ej för ett sådant oförrättande äskar en laglig reconvention, som endast fordrar både beswär och tidspillan; så anhåller jag allerödmiukast, at genom Eders höga Nådes högsträttwisa åtgärd, komma uti åtniutan af K M:ts nådiga protectorial för postbetjente, och at förbemälte kronobetjentes höga Förman måtte anmodas, at på det kraftigaste förehålla min wederdeloman sitt ofog, samt at de såwäl som postförwaltarne måste utan undantag, af företedde skäl efterlefwa författningen med sina brefs inlefwererande.

Med diupaste wördnad o.s.v.

Postkontoret i Kristinehamn d. 28 Oktober 1790

L. Darin

Wåld och röfweri

(Tit. til öpd)

1791 1/8

Enligt min allerödmjukaste rapport från Kalmar af d. 30 Julii, afreste jag genast derifrån hit upåt, för at efter möjeligheten söka uplysning om det å Stockholmsposten i fredags föröfwade wåld och röfweri. Wid Gnöttlerums postgård 2 1/4 mil härifrån hade jag den hjärteliga fägnaden at möta den bortröfwade postwäskan, som jag derifrån genast förpassade. Jag fortsatte

resan hit, och fick af Postmästaren Stare den underrättelse, at han genast wid första berättelse om denna timade wåldswerkan, hos kronobetjäningen skrifteligen anstaltade om, at folk blifwit, under Kommissarien och Kronolänsmannen Lindahls upsyn utsände, såwäl at upsöka postwäskan som upspana röfwarne. Derwid har sig så tildragit, som föremälte Lindahls i afskrift allerödmjukast bilagde berättelse innehåller. Postwäskan har blifwit upskuren, men i anseende til det hastigt sammanskockande folket, hunno ej röfwarne widröra någon af postpåsarne, som woro alldeles ostörde både til försegling och innehåll. Röfwarne Soldaten Jonas Schön och dess hustru Ingrid Jönsdotter blefwo genast grepne, han afförd til Kalmar slott, men hon, som i anseende til dess nära förestående barnafödande, icke kunnat afföras, är hos kronobetjäningen under strängt fängsligt förwar i anledning af Konungens Befallningsh:s mig lämnade öppna ordres til kronobetjäningen, har jag förenämnde Lindahl, hos domaren i orten reqvirerat extra ting med första, samt föranstaltat at Soldaten Glad wid bemälte Regemente, som möjeligen kan wara i brottet delaktig, men mot hwilken ännu icke sådane skäl förekommit, at han kunnat fängslas, af kronobetjäningen hålles under noga och tät tilsyn, at han icke från orten afwiker.

Postmästaren Stare har wid detta tilfälle ådagalagt all drift och werksamhet äfwensom Kommissarien Lindahl med utmärkt nit och fermhet fullgjort sitt åliggande, som medfört så önskelig werkan. Herr Generalmajoren och Riddaren Pechlin hade ock anbefallt allt folket å sitt gods, at härwid bidraga. Gud ware lof at så aflopp!

Postmästaren Stare blir närwarande wid undersökningen, om utgången hwaraf jag i all ödmjukhet skal rapportera; Jag reser i morgon bittida nöjd och glad åt Wästerwik och sedan Strandawägen hemåt at å dessa wägar förrätta postvisitation.

Med djupaste wördnad framhärdar o.s.v.

L: Ulmstedt

(Tit. till Öpd)

1791 16/8

Aller ödmjukast får jag Hans Höga Nåde berätta, det jag wid tinget i Skillingarum öfwerwarit i 2ne dagar posttjufsrannsakningen och i sistledne fredags afkunnades deras dom: Soldaten Jonas Schön at mista högra handen, halshuggas och steglas samt dess hustru Ingrid Jönsdotter at halshuggas och å båle brännas; Jag har intet ännu erhållit Tingsrättens protokoll och dom i denna sak, som jag begärt, och så snart den hit kommer, skal jag sända den til H. Postinspektör Ulmstedt som har begärt at den få och lärer han straxt den til Hans Höga Nåde upsända. Jag framhärdar o. s. v.

Wimmerby d. 16 Aug. 1791

A. Stare

Begäran om nådegåva åt fyra änkor

Attest.

1795 1/6

Härmedelst intygar undertecknad, at nedanskrifne karlar och män, Simon Carlsson på Böda hamn, Nils Sunesson på Böda Prästegårds ägor, sjömännen Daniel Ahlberg och Nils Runqvist i Alfvare gingo med posten i öppna postbåten helt tidigt om natten imellan den 15 och 16 sistwikne Januari til Gottland och Klinte, hafwa lyckeligen framkommit; och den 17 begifwit sig tilbaka på hemresan, men sedermera icke försports, utan med båt och allo förgåtts och drunknat. Alle desse hurtige och beskedelige karlars änkor och barn, äro genom sina männers olyckeliga afgång försatte uti elände och yttersta fattigdom, som af männerna wäl försörjdes med deras skickeliga flit och beröm wärda idoghet. Nu alla 4 st: utan allt näringsfång utom spånråcken, som i dessa dyra tider omöjeligen kan förslå til lifsbergning för dem och barn. Simon Carlssons hustru, nu enka Stina Samuels dotter, utan egen boningsplats, men i fruktsamt tilstånd, när mannen reste bort, men under wäntan, då hon förmodade olyckan wara skedd, af sorg och förskräckelse i förtid framfödde att flickebarn den 29 Januari, som undfick nöddop och den 30 afled. Denna fattiga hustru som alltsedan warit så usel, at hon näppeligen kommer utur stufwan, har ett bröst stockat af sorg at största fara är, at kräfwetan sätter sig deruti. Nils Sunessons enka, Anna Pehrs dotter, har en son efter sin man, Carl, född den 9 April 1794 utan egna hus, bor på prästegårdens ägor i en gammal och nästan nedsuten stufwa, ganska fattig, är 2ne gånger bestulen af en tjuf wid namn Jon Pehrs son, som nu sitter på Kalmar slott, har intet för sig och barnet at lefwa af, mer än det hon kan spinna före. Hindrad för barnets skötsel at komma bort til folk och förtjena det nödwändiga.

Sjömännen Daniel Ahlbergs och Nils Runqvists enkor, den förra, Sissa Andersdotter, äger en liten Bopåla i Alfvare by, som är upbyggd på hennes swågrar Jon och Pehr Olofssons Söners gårds ägor, med en liten tomt, är annars utan näringsfång, har 2ne söner, Olof, född den 7 November 1786, Anders, född den 25 April 1792. För övrig mycket fattig.

Nils Runqvists enka, under mannens lifstid, som efter kriget, i hwilket han sista året war fången, försorgt sig som skräddare, Carissa Olofs dotter, har bott i en gammal båtsmans stuga i Alfvare, men nu efter mannens död, flöttat til sin moder och halfbroder Olof Böklund i Bocketorp, som sjelf är trångbodd och gift i brist på husrum för sig och 2ne små döttrar: Karin född den 25 April 1793, Anna född den 11 Oktober 1794.

Denna beskrifning, såsom til alla delar sannfärdig, wisar nogsamt ofwanskrifne männers enkors olyckeliga belägenhet genom sina männers wådeliga afgång genom K M:ts och Kronans postförning. At stilla desse utfattige enkors och barns qwidan under saknaden af hulda makar och ömme fäder för sina barn, dem de sökt redeligen med all flit försörja, wore wisst en bland de bäst kristeliga gärningar, at hugna dessa enkor med något

understöd, til underhålle för sig och barn, som anors i dessa swåra tider måste med barn förgås i elände och uselhet, eller med barnen gripa til tiggarestafwen, som dessutom upfyller landet, och brist på arbete i dessa swåra och tryckande tider, gör odugelige medmänniskor. At det så förhåller sig warder på min embetsed med namn och sigill stadfästat. Böda prästegård den 1 Junii 1795.

Jonas Bovallius
Prost och kyrkoherde i Böda

Esaias Tegnér som postmästarmakare
(R.A.: Brev till C. D. Skogman)

1829 25/11

M. K. Bror

Af Lundblad hör jag att frågan skall vara väckt att fråntaga unge Sommelius i Lund det vikariat han redan ett år innehaft för sin far som postmästare. Har han på något sätt genom oskicklighet eller vårdslöshet förwerkat det gifna förtroendet så bör jag ej tala för honom. Men är skälet intet annat än hans ungdom så borde detta ha gjort mera förr än nu, då han ostridigt är ett år äldre. Jag interesserar mig af flera skäl för Sommeliska familjen som i 150 år innehaft postmästarebeställningen i Lund och det var väsenteligen på min begäran som salig Carpelan utfärdade förordnandet. Du innehar nu hans makt, och jag anhåller att du ej ville använda den att upphäva hvad han gjort. Såframt det kan undvikas. Muntligen torde jag närmare få utveckla min mening.

Wänskap och högaktning
Es Tegnér

1831 29/7

Min högt ärade herr Bror.

Du vet att postmästare Sommelius sak i Lund länge interesserat mig. Gubben är nu mycket dålig och föga hopp om hans vederfående. Det är på hans hustrus vägnar som jag tar mig friheten fråga dig huruvida du anser det möjligt, att sonen, Candidat Sommelius, skulle kunna komma i fråga att bli hans efterträdare. Hans meriter äro naturligtvis få och inskränka sig till det förordnande han haft i några år att förestå tjänsten. I mer än ett århundrade har den varit i Sommeliska släkten och gått från far till son. Men på den tiden sökte ej ännu officerare af alla grader dylika sysslor. Sal. Carpelan med hvilken jag ofta talade om denna sak gaf mig något hopp: af vänskap för mig torde väl hans efterträdare säga mig om något står att försöka i denna väg. Kunde en summa penningar användas för att tillfredsställa någon af de svåraste medsökande så kunde den även uppgöras. Var jag i Stockholm så gick jag, med ditt goda minne nämligen, direkt upp till kungen och begärde tjänsten för Sommelius: men nu låter detta ej göra sig, utan hela affären är din ensak. Förlåt åtminstone att jag besvärar dig med

en begäran som troligtvis ej kan beviljas och hedra mig med några rader till svar, på det jag må kunna lämna den stackars modern besked.

– – –

Es Tegnér

1831 31/7

Min högt ärade bror.

Unge Sommelius som framlämnar detta medför nu sin faders afskedsansökan och ställer sig med den under ditt beskydd. Jag kan endast upprepa, hvad jag skrivit förut och åberopar alltså detta. Den sökande är beredd till all billig uppoffring, som ej bör vara obetydlig, då tjänsten är god och han genom dess erhållande själv gjorde lycka, försäkrade familjens bärgning och bibehöll Sommeliska *namnet* vid *postkontoret*. Skulle emellertid ingenting kunna vinnas för honom själv, så hjälp honom arrangera accordet med den blivande efterträdaren.

Jag är nu på visitationsresor och hinner endast ännu en gång be dig i denna sak göra hvad du kan.

Vänskap och högaktning

Es Tegnér

1831 25/8

Högt ärade bror!

Det är mig af flera skäl omöjligt att nu kunna resa till Stockholm. Jag inser också icke hvartill en sådan resa kunde gagna Sommelius. Med kungen har jag ingen rätt att tala i postaffärer, och om jag likväl gjorde det, ansågs det troligtvis som en prescription, och skadade mer än det gagnade. Ingen annan kan och bör yttra sig i dylika frågor än du. Bibeln säger: ingen är som hjälpa kan utan ÖfverpostDirektören allena. Om du fortfar att i denna sak ej vilja göra annat än en *passif* rök är saken utan hjälp förlorad. Det tillkommer mig ingalunda att uppmana dig till – – – – ty jag känner och respekterar dina förhållande på en sådan plats. Det är från början blott en önskan jag tillkännagivit, ehuru med föga hopp. Men på andra sidan inser jag ej heller hvarför du icke, om du vill, häri skulle kunna taga en *actif* del. Postmästaretjänster bortgivas i allmänhet *ex mera Gratia Regis*, man gör därvid afseende på de mest heterogena rekommendationer: hvarföre icke du någon gång (för ombytes skull) på chefens, som borde vara den enda hörde, och för en familj som i 150 år genom ett slags fideikomiss innehaft tjänsten? Detta kan *du*, men icke jag, säga kungen. Även mina enskilda förhållanden till gossen kunna lättare framhållas af hvar och en annan än af mig. Om du ville vara så god och taga den klokare parten, näml. din fru, till råds i denna sak, så finge du den bättre upplysningen. Gör mig därföre den vänskapen att vädja till henne. Hon är i dylika släktaffärer vida förståndigare än både du och jag. För övrigt hälsas hon på det vördsammaste och vänskapsfullaste.

Kan åter saken ej på detta sätt uppgöras så repeterar jag min anhållan, att du måtte på billiga grunder arrangera ackordet. Ty det finns intet förnuftigt skäl hvarföre Sommelius skulle förlora det mer än andra.
Ännu en gång, min vördnad för din fru.

Vänskap, högaktning, hopp.
Es Tegnér

1831 21/10

Min högt ärade bror!

Så länge den välsignade postmästaretjänsten i Lund icke är tillsatt lär det vara skrivet i stjärnorna att du icke får någon ro för mig. Jag inser väl att jag härigenom blir importun och fåfängt besvärar dig: men en önskan som man hyst i flera år låter icke så lätt afvisa sig. Sökande militärers antal lär vara oräkneligt. Vore frågan om att storma ett batteri är troligt att färre anmält sig. Även säges att Lundblad troligtvis för någon af sina bröder spekulerar på sysslan. Det är oerhört hvilken attraite Posten har för svenska armeen: jag fruktar att hela generalstaben slutligen blir – Postiljoner. Är där icke rum vid Ulriksdal för flera hjältar, utan måste de nödvändigt placeras vid tullbommar eller på postkontoren?

Jag gissar det icke är möjligt för Sommelius att få förslaget ehuru du varit god och gett honom förordnande. Men han har frågat mig om du tror att det på något sätt kunde hjälpa hans sak om studenterna som naturligtvis interessera sig för honom och ej gärna vilja ha en militärisk postmästare, jämte några af ortens Possessionaler, ginge in med en underd. Suplique till hans fördel. Jag känner ton och förhållande vid hovet så litet att jag ej tilltror mig besvara en sådan fråga. Förlåt alltså både min fråga och envishet.

Framför min vördnad för din fru, och bed henne hjälpa mig att övertala dig till nåd och barmhärtighet.

Vänskapsfull högaktning
Es Tegnér